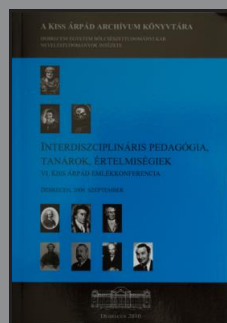
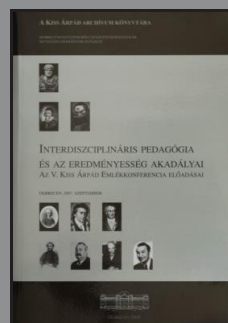
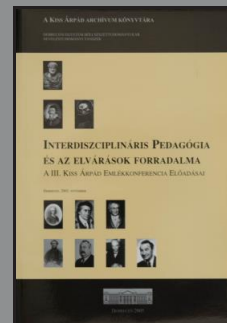
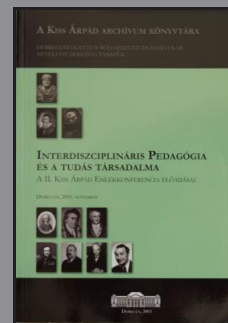
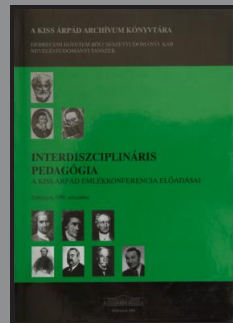

X. KISS ÁRPÁD EMLÉKKONFERENCIA

Debrecen, 2017. szeptember 22-23.

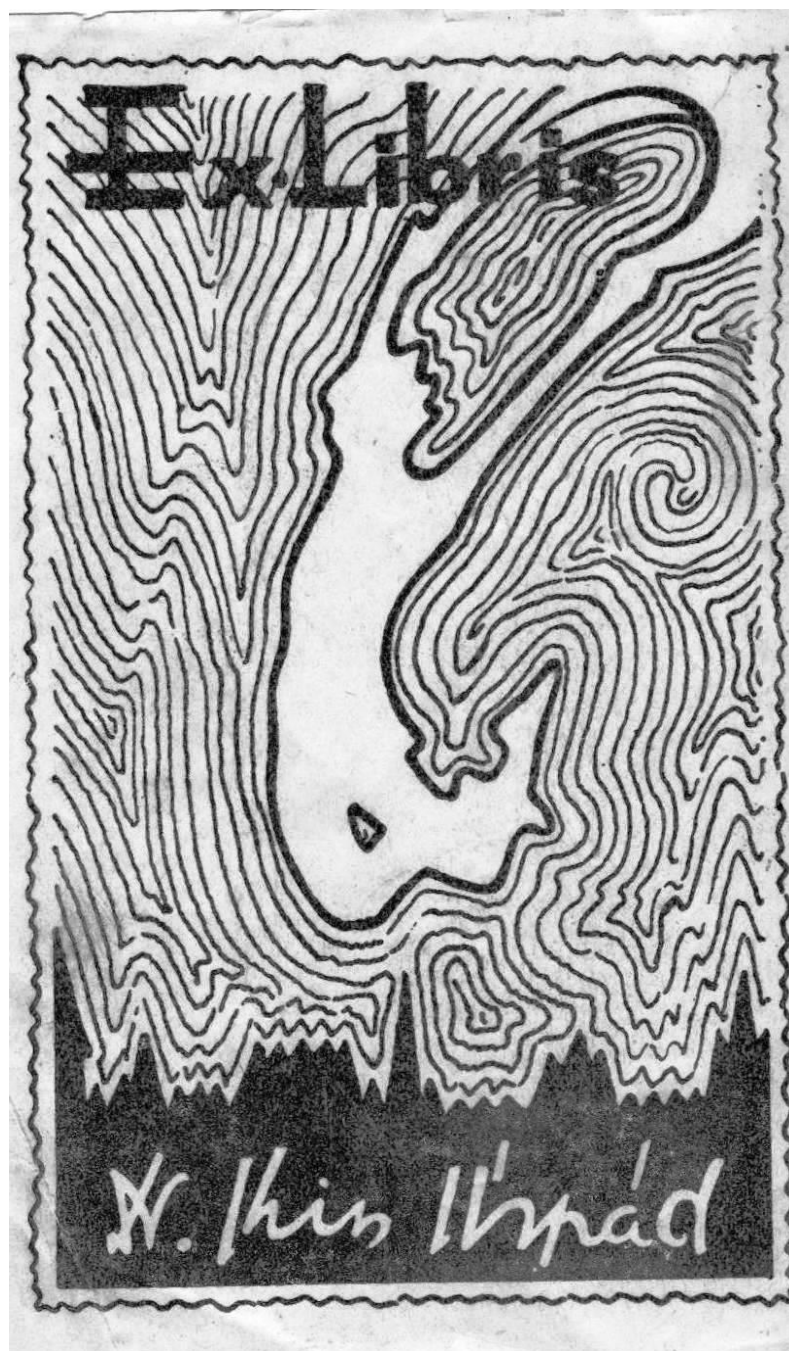

INTERDISZCIPLINÁRIS PEDAGÓGIA ÉS A TANESZKÖZÖK VÁLTOZÓ REGISZTEREI

TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓK

DEBRECENI EGYETEM
NEVELÉS- ÉS MŰVELŐDÉSTUDOMÁNYI INTÉZET

X. Jubileumi Emlékkonferencia

X. KISS ÁRPÁD EMLÉKKONFERENCIA

DEBRECEN

2017. SZEPTEMBER 22-23.

**DEBRECENI EGYETEM NEVELÉS- ÉS MŰVELŐDÉSTUDOMÁNYI
INTÉZET
2017**

SZERKESZTŐK:

**Buda András
Kiss Endre**

HÁTSÓ BORÍTÓ:

BUDA ENIKŐ

**KIADJA:
KISS ÁRPÁD ARCHÍVUM KÖNYVTÁRA
DEBRECENI EGYETEM NEVELÉS- ÉS MŰVELŐDÉSTUDOMÁNYI
INTÉZET**

ISBN 978-963-473-967-8

**Nyomta: Kapitális Kft., Debrecen
Tel: 52/ 452-099**

INTERDISZCIPLINÁRIS PEDAGÓGIA
ÉS A TANESZKÖZÖK VÁLTOZÓ
REGISZTEREI

X. KISS ÁRPÁD EMLÉKKONFERENCIA

TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓK

TÉNYEK ÉS TÉVHITEK - NŐI FOGVATARTOTTAK MUNKAERŐ-PIACI ESÉLYEI

Ács-Bíró Adrienn – Takács-Miklósi Márta

*Pécsi Tudományegyetem BTK Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola,
Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet Művelődéstudományi
és Humán Tanulmányok Tanszék*

A büntetés-végrehajtás intézményeiben folyó oktatást érintő szemlélet szerint nem a fogvatartott személyiségének átalakítása a cél, hanem a munkáltatás és szakirányú képzések biztosítása, amelynek segítségével a társadalmi visszailleszkedés esélye nő (Kőszegi, 2010).

Kutatásunk célja a magyarországi büntetés-végrehajtási intézetekben szabadságvesztésüket töltő női elítéltek társadalmi helyzetének, végzettségének, munkaerő-piaci tapasztalatának, valamint foglalkoztatottságának vizsgálata volt. A tapasztalati társadalomtudomány adatgyűjtési módszerei közül a félig strukturált interjút alkalmaztuk. A megkérdezett 139 fő női fogvatartott közül 65 fő börtön és 74 fő fegyház végrehajtási fokozatú szabadságvesztését tölti a Kalocsai Fegyház és Börtönben. A vizsgálat során az általánosan ismert adatokon túl a személyes sorsokat vizsgáltuk, hogy tényeket állapíthassuk meg, és tévhiteket oszlathassunk el.

Eredményeink alapján igazoljuk, hogy a börtönben zajló képzések a tanulás új útját kínálva a visszaesés esélyét csökkentik. Továbbá a nők munkaerő-piacon történő elhelyezkedését támogatják, lehetőséget adva ezáltal a többszörösen hátrányos helyzetű csoportok felemelkedésére. Előadásunkban részletesebben a következő kérdésekre keressük a válaszokat: Milyen jellemzőkkel bírnak ezen munkavállalók? Milyen speciális korlátaik és igényeik vannak? Beszélhetünk-e megélhetési bűnözésről? Milyen tanulmányi és munkaerő-piaci tapasztalattal rendelkeznek? A gyermekvállalás összefüggésben van-e az alacsony iskolai végzettséggel? Szabadulás után milyen esélyekkel indulnak a munkaerő-piacon?

A GAMIFIKÁCIÓ MÓDSZERÉNEK ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGE NON-FORMÁLIS OKTATÁSI KÖRNYEZETBEN

Aranyi Fruzsina

Déri Múzeum

A non-formális oktatási környezet mindinkább felértékelődik az oktatásban. Ezért különösen fontos szerep hárul a közgyűjteményekben dolgozó múzeumpedagógusokra. Az ő feladatuk ugyanis, hogy a múzeumok a tudományos érték felmutatása mellett ne zárkózzanak be az elefántcsonttornyukba, hanem reflektáljanak a különböző látogatói igényeire (Káldy, Kárpáti és Szirmai, 2010).

A digitális technológia térnyerése révén jelentősen átalakult a világ, amivel a közgyűjteményeknek is lépést kell tartaniuk. A diákok figyelemkultúrája megváltozott. A netgeneráció tagjai impulzív, gyors információszerzéshez szoktak (Formann, 2017). A diákok megváltozott igényeihez a pedagógusoknak is alkalmazkodniuk kell. Szükségessé válik a nem tradicionális pedagógiai módszerek előtérbe helyezése.

A pedagógiai célokat szolgáló gamifikáció sikerrel alkalmazható nem csak formális, hanem non-formális oktatási környezetben is. A múzeum egy olyan non-formális oktatási környezet, ahol a módszernek tág tere van, mégis a jó gyakorlatok száma elenyésző.

Előadásunkban egy olyan múzeumpedagógiai foglalkozást mutatunk be, ami a gamifikáció módszerének alkalmazásán alapul. A foglalkozás a 3-5. osztályos tanulók számára készült. A gyerekeknek a mesében szereplő hét kis állaton kell érdekes feladatok megoldásán keresztül segíteniük. A diákok a feladatok teljesítése közben az egész múzeumot bebarangolják. A foglalkozás nem csak a gyűjtemények kiemelt darabjait ismerteti meg a gyerekekkel, hanem környezettudatosságra is nevel, valamint az anyanyelvi kommunikáció és a szociális és állampolgári kompetencia területeket is fejleszti.

AZ EGYHÁZI ÁLTALÁNOS ISKOLÁK A 2011-ES BŐVÜLÉS ELŐTTI ÉS UTÁNI IDŐSZAKBAN

Bacskai Katinka

Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Az egyes iskolafenntartói szektorok közötti különbségeknek jókora szakirodalma van. Az egyházi és az állami iskolák közötti különbségekkel, különösen az egyházi és az állami szektor közötti teljesítménykülönbséggel is sokat foglalkoztak a kutatók (Coleman 1981; Dronkers – Avram 2015, Pusztai – Bacskai 2015; Mancebón – Muñiz 2008). Azonban kevesebb irodalom szól az egyházi szektoron belül egyes felekezetekhez tartozó iskolák különbözőségeiről (Standfest-Köller-Schneepflug 2005, Jaynes 2010). Ennek oka az is, hogy a hazai és a nemzetközi adatbázisok gyakran nem különböztetik meg az egyes felekezetekhez tartozó iskolákat (Bacskai 2009). Vizsgálatunkban az egyházi szektor bővülése előtti, illetve a bővülés utáni állapotról készítettünk keresztmetszeti képet és a szektoron belül az egyes felekezetek iskoláit vizsgáljuk, elsősorban az eredményesség és a társadalmi háttér szempontjai mentén.

Az előadásban három kutatási kérdést tárgyalunk. Az első vizsgálati szempont az egyházi szektor bővülése. Kutatjuk, hogy milyen irányba változott a 2011-es bővüléssel az egyházi szektor, mely felekezetek vesznek benne részt újonnan, de a korábban meghatározó iskolafenntartók dominanciáját is vizsgáljuk. A második részben az elemzés során vizsgáljuk az iskolák felekezetenkénti jellemzőit mindkét évben. Harmadik lépésként az iskolák abszolút és társadalmi háttérükhöz mért eredményességét vesszük górcső alá. Ennél a pontnál külön foglalkozunk a már 2010-ben is egyházi fenntartásban működő iskolákat és az újonnan átvett intézményeket is.

FÖLDRAJZ TANTÁRGY IRÁNTI ATTITÚD VIZSGÁLATA NYOLCADIK OSZTÁLYOSOK KÖRÉBEN

Balázs Dóra – Schlachter Gabriella

Debreceni Egyetem

Tantárgyi attitűdvizsgálatot hazánkban már sokan végeztek több tantárgyból is. A saját kutatásunkban az általános iskolás nyolcadik osztályosok földrajz attitűdjét vizsgáljuk meg. A vizsgálat alapját a Debreceni Egyetemen végzett OTKA kutatás adja. Az adatfelvétel önkitöltős kérdőívvel történt nagyrészt Hajdú-Bihar megyei általános iskolákban, de több más megyében is sikerült kitölteni teszteket.

Kutatási kérdéseink a tantárgyak kedveltségi rangsorára, az órákon használt különböző taneszközök és módszerek gyakoriságára és a tanárok magatartásformáira vonatkoztak. Ezen kívül megvizsgáltuk még a korrelációt a taneszközök, módszerek és a tantárgy iránti attitűd között, valamint a tanári magatartásformák és a diákok földrajz iránti kedveltsége között.

Vizsgálatunk célja, hogy képet adhassunk a magyarországi természetismeret és földrajz tantárgy egymásra épüléséről, kimeneti követelményeiről és a nyolcadik osztályos, 13-14 éves korcsoport földrajz iránti attitűdjéről saját adataink révén. A minta teljes nagysága 426 fő. Saját vizsgálatunk alapján a természetismeret a kedveltségi rangsor élén van (5 fokú Likert-skálán 3,91), míg a diszciplináris tárgyak közül a földrajz (3,44) a második helyen található a biológia (3,78) mögött. A rangsor végén a fizika (3,23) és a kémia (3,21) helyezkednek el. A tanórán használt eszközök és módszerek közül egyértelműen a vázlatírás dominál (4,11), majd ezt követik a szemléltetőeszközök (3,91) és a tankönyvhasználat (3,87). A diákok szerint a legkevésbé a tanulói (1,19) és tanári kísérletekkel (1,41) találkoztak, de ez a földrajznál érthető, bár itt is akadnak olyan témakörök, amelyeknél lenne erre lehetőség. Ezen kívül kevés alkalommal van kiselőadás, online feladat és film/videó vetítés is. Az általános iskolások számára nagyon fontos a tanár személyisége. Természettudományos tanáraikat szakmailag felkészültnek látják (4,47), akik igazságosan osztályoznak (4,04) és segítőkészek (3,99).

Az elemzéshez alapmegoszlásokat vizsgálunk és szignifikancia vizsgálatokat végzünk SPSS program segítségével.

ZUMBA?! MOZGÁSFEJLESZTŐ PROGRAM HATÁSVIZSGÁLATA

Barna Márta – Nagy Renáta Tímea

Babes-Bolyai Tudományegyetem

A 6-7 éves gyerekek számára hatalmas mérföldkő az óvoda után az iskola, ahol a magasabb szintű elvárások miatt kialakulhatnak figyelemi-, tanulási-, magatartásbeli- és beilleszkedési zavarok.

Azért választottuk ezt a korosztályt, mert kutatásunk célja, hogy a mozgástanulást, mint belső szükségletet kihasználva izgalommal, zenével, tánccal és nevetéssel egybekötött Zumba órákat töltsünk együtt.

A Zumba egy a Kolumbiából származó, az utóbbi években Európában is igen közkedvelt tánc, ahol a zene és a ritmus mellett megjelenik a gyerekek számára a játék, ami sokkal izgalmasabbá teszi a közös együttlétet.

A kutatásban összesen 22 előkészítő osztályos, azaz 6-7 éves gyerek vett részt. A kísérleti csoport tagjai (n=9) 6 hónapon át, heti 2 alkalommal vettek részt egy 30 perces táncórán. A kontroll csoport tagjai (n=13) az iskolai foglalkozásokon kívül, nem vettek részt fejlesztésen.

A kutatásunkban használt eszközöket a beavatkozás előtt és a beavatkozás végeztével vettük fel a gyerekekkel. 3 felmérő eszközt használtunk, hogy megvizsgáljuk a gyerekek figyelmét, mozgását és a tanulási zavaros gyerekekkel szembeni attitűdjeiket. Ehhez a Toulouse-Piéron teszt gyermekváltozatát, egy általunk összeállított mozgásvizsgálatot és egy tanulási zavaros gyerekek inklúziójára vonatkozó kérdőívet használtunk.

Kutatásunk hipotézise, hogy a kísérleti csoport a fejlesztés befejeztével sokkal elfogadóbb lesz a tanulási problémás gyerekekkel szemben, ugyanakkor figyelmi képességük javul és mozgásuk is harmonikusabb lesz.

Eredményeink részben alátámasztották hipotéziseinket. Javulás figyelhető meg mind a figyelem és mind a mozgás területén, ugyanakkor a gyerekek attitűdjeiben egyelőre stagnálás mutatkozik, ami a fejlesztés rövidségével magyarázható és folytatásával változtatható.

IDEGENNYELV-SZAKOS PEDAGÓGUSOK IKT ATTITÚDJE HAJDÚ-BIHAR ÉS SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYÉBEN

Barnucz Nóra

Nyíradonyi Kölcsey Ferenc Gimnázium és Általános Iskola

Az IKT eszközök a XXI. század társadalmának mozgatórugói, melyek óriási hatással vannak egy ország gazdasági-társadalmi fejlettségére (KSH 2012). Ezt bizonyítják az IKT pedagógiai innováció hatását vizsgáló hazai és nemzetközi kutatások is (Balanskat et al., 2006; Condie & Munro, 2007; Kozma & Anderson, 2002; Gibson, 2002), melyek az oktatási reformok megvalósításának kulcsát az IKT eszközök tanulásba-tanításba bevont szerepében látják. Az IKT eszközökkel történő oktatás segítségével nagyobb mértékben megvalósítható a differenciált oktatás, mely a sajátos nevelési igényű tanulók esetén még kiválóbban alkalmazható és szükségszerű (Czeglédiné, 2014). Buda et al. (2004) véleménye szerint is a technológiának egyre nagyobb szerepe van a tanulás-tanítás folyamatában, és számos kutatás (Buda, 2017; Aknai & Fehér, 2016; Aknai, 2015; Kis-Tóth & mtsai, 2014, Buda et al., 2014) során foglalkoznak az IKT pedagógiai folyamat tervezésében betöltött szerepével egészen az óvodától a felsőoktatásig (TUAW 2012). Az idegennyelv-oktatás megvalósulása a tanulási célok, az alkalmazott módszerek és a felhasznált tananyagok együttes hatása alapján alakul ki. Továbbá a nyelvtanulás eredményességében a pedagógiai kérdések és az attitűd is jelentős szerepet játszik (Edmondson & House, 1993).

Az előadásban egy kvantitatív vizsgálat eredményeit mutatjuk be. A kutatásunk során Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében dolgozó idegennyelv-szakos pedagógusok IKT attitűdjét vizsgáljuk. Azt feltételezzük, hogy a tanulási nehézségekkel küzdő tanulók körében az IKT eszközök használata nagymértékben segíti a tanulók nyelvtanulását. A másik feltételezésünk az, hogy a hátrányokkal küzdő tanulók nagyobb érdeklődést mutatnak az IKT-val támogatott nyelvórák iránt mint azok a tanulók, akik nem igényelnek különleges bánásmódot.

A kutatásban az említett két megyében dolgozó pedagógusok (N=250) vettek részt, ebből n=50 fő idegennyelv-szakos pedagógus töltötte ki az online kérdőívet. A vizsgálat 2017. március 1-től 2017. június 30-ig tartott. Az elemzések során Khi-négyzet próbát, varianciaanalízist és faktorelemzést alkalmaztunk, valamint többször dolgoztunk keresztáblával, ahol a változókat „dummy” (kétértékű) változóvá kódoltuk, annak érdekében, hogy érthetőbb következtetéseket tudjunk levonni.

A kutatás eredményei szerint az IKT eszközök oktatásban való megjelenése lehetőséget biztosít a hátrányokkal küzdő tanulók tanulásának fejlesztésére, azonban nem találtunk szignifikáns különbséget a tanulási nehézségekkel küzdő és tanulási nehézségekkel nem küzdő tanulók IKT-val támogatott nyelvórák iránti érdeklődése között.

FELNŐTTKÉPZÉSI TÉMÁVAL AZ OTDK-N
ANDRAGÓGIAI TÁRGYÚ DOLGOZATOK ÉS SZERZŐIK A FELSŐOKTATÁSI
TEHETSÉGGONDOZÁSBAN

Bozsó Renáta

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Felnőttképzési Intézet

A felsőoktatási tehetséggondozás legfontosabb pillérei közül a tudományos diákköri mozgalomra koncentráltan vizsgálom a tehetség mibenlétét, megnyilvánulását és a velük való foglalkozás folyamatát, eredményeit. Teszem mindezt egy jól körülhatárolható mintának, a Pedagógiai, Pszichológiai, Közművelődési (később: Andragógiai) és Könyvtártudományi szekcióban 2001-óta felnőttképzési témában írt dolgozatoknak és szerzőiknek vizsgálatával.

Kutatásom egy része az andragógiai vonulat alakulására irányul az OTDK XXI. századi történetében. Háttérben és összefüggésben a felnőttképzési szakemberképzés történetével elemzem a felnőttképzési témájú dolgozatokat, kezdve a 2001-ben megtartott XXV. Országos Tudományos Diákköri Konferenciától a legutóbbi, 2017 tavaszán Szegeden megrendezésre került XXXIII. konferenciával bezárólag. A vonatkozó tagozaton belül a szekciók számának, elnevezéseiknek tanulmányozásán túl vizsgálom az elfogadásra és bemutatásra került dolgozatokat egyfelől azok számát tekintve és összevetve a hallgatói létszámok alakulásának adataival. Másrészt témák szerint, keresve az esetlegesen előforduló mintázatokat, vizsgálva az elméleti és empirikus dolgozatok arányát, innovációs célok, tartalmak megjelenését.

Külön vizsgálom a konferenciákon helyezést elért dolgozatokat, szerzőiket, az őket felkészítő témavezetőket, mely tudományos kutatómunkám további céljainak megvalósításához vezet. Kíváncsi vagyok ugyanis arra, hogy a felnőttképzési szakemberképzést jellemző változó környezetben az andragógiai témában elmélyült és sikeres kutatómunkát végzők és az őket felkészítőik rendelkeznek-e és ha igen, akkor milyen speciális motivációkkal, szakmai öntudattal, identitással.

A BÖLCÉSzből TERMÉSZETTUDOMÁNYI SZAKOSSÁ LETT TANÁRJELÖLT HALLGATÓK 1949-BEN

Breznysnyánszky László

Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

A tanárképzés és a debreceni egyetem történetét ismerők számára a cím nem lehet meglepő. Az ún. egyetemi reform (206/1949. Korm. sz. rendelet) a háború után számos változást hozott a felsőoktatás és így a tanárképzés életében is. A korábbi többkarú egyetemek szervezetiileg szétváltak. Egyes karok megszűntek vagy szüneteltek, mások önálló intézménnyé alakultak. A Debreceni Tudományegyetem bölcsészettudományi karából kiváltak a természettudományi tanszékek és belőlük alakult meg 1949. május 18-án a Természettudományi Kar.

A tanárképzés rendje is megváltozott. A bölcsészkar keretében működött tanárképző intézet és a tanárvizsgáló bizottság megszűnt (1949. január 31.), a tanárjelölt hallgatók a karok nyilvántartásába kerültek át. Az új kar hallgatói esetében úgy is fogalmazhatunk, hogy a bölcsészekből „ttkások” lettek.

Érdekesen alakult azoknak a hallgatóknak a sorsa, akik 1949 előtt kezdték meg a tanári tanulmányaikat és a kétféle képzési rendszer mezsgyéjén haladva jutottak el a diplomáig. Bár a változásokat előíró döntések akkoriban gyorsan születtek, az átmeneti időszak mégis évekig tartott. Többen voltak, akik a tanári képesítő vizsgát, illetve az új rendszerű záró vizsgát az ötvenes években és az új kar bizottsága előtt teljesítették. A kar 1949-től 1954 végéig vezetett diplomakönyvében az utolsó bejegyzés a régi tanári képzésről 1954. október 20-án történt. Ezen időszakban összesen 191 tanári képzésről szóló adat olvasható a dokumentumban. Közöttük vannak olyan jelöltek, akik beiratkozásának és vizsgáinak van nyoma az egykori törzskönyvben, de 1949 után már nincs újabb bejegyzés róluk. Ők vagy valóban kimaradtak vagy átiratkoztak a másik karra, esetleg más képzésre.

A hallgatói nyilvántartásokban annak néztünk utána, hogy a tanulmányaikat a BTK-n kezdő, de a TTK-n befejező tanárjelöltek közül kik és hogyan jutottak oklevélhez. Az ebben az időszakban végzetek között találhatunk néhány olyan jól ismert személyt, akik a tanári pályát választották életre szóló hivatásuknak.

Az adatfeltáró munkánk része és egyben folytatása a korábban indított kvalitatív történeti kutatásnak, amely az egykori tanárképzés hallgatói adatbázisának részletes feltárására értelmezésére irányul, és amelynek egyes részeredményeiből a Kiss Árpád Emlékkonferencia előző rendezvényein (2011, 2015) már nyilvánosságot kaptak.

PEDAGÓGUSOK ÉS AZ IKT ESZKÖZÖK

Buda András

Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

A különböző fejlesztési programoknak köszönhetően a digitális technológia egyre intenzívebben van jelen az általános és középiskolai tantermekben, a legújabb oktatásfejlesztési stratégiák már tudatosan építenek az információs és kommunikációs technológiák alkalmazási lehetőségeire (Benedek 2007). Eljutottunk a Rogers féle diffúziós elmélet (Rogers 1995) harmadik, úgynevezett telítődési szakaszába, hiszen a többség már rendelkezik a technológiával, sőt használja is azt, de eltérnek egymástól a felhasználók a használat minőségében és az ehhez szükséges ismeretek mélységében (DiMaggió – Hargittai 2001, Dessewffy – Z. Karvalics 2002). Ahogy a társadalom tagjai között, úgy a pedagógusok között is jelentősek a különbségek, sőt a digitális technológia magától értetődő használata nem minden érintett számára jelent tudatos, hatékony és eredményes eszközhasználatot. Ha ugyanis a technológia használata csak a pillanatnak szól, nincs semmiféle maradandó hatása, hosszú távú hasznosulása, akkor a végeredmény alig több mint a hardver korlátainak vagy szoftverének tesztelése, pedig sokkal inkább arra kellene koncentrálni, „hogyan azzal az eszközzel milyen cél érdekében, milyen indokkal, miért, milyen feladatot vagyunk képesek támogatni” (Ollé – Lévai 2015, 120).

2006-tól kezdődően egy kutatássorozatot indítottunk a debreceni közoktatási intézményekben abból a célból, hogy feltérképezzük a pedagógusok digitális kompetenciáját, attitűdjét, azt hogy milyen IKT eszközöket és milyen célból, milyen gyakorisággal használnak a tanórákon, illetve az azokra történő felkészüléshez. A 2006-ban, 2009-ben, 2013-ban és 2016-ban zajló kutatások során közel 2500 fő válaszolt a kérdésekre. Az előadásban ebből a gazdag anyagból mutatunk be néhány részletet.

TANULÁS ÉS MOTIVÁCIÓ HÁTRÁNYOS HELYZETŰ ISKOLÁKBAN

Buda Mariann

DE Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Az oktatási endszer egyik kulcsproblémája, hogyan tudjuk megállítani a tanulók teljesítményének romlását. (Ld. pl. Balázsi et al. 2013) A probléma mögött számos ok rejtőzik. Mi most egyetlen tényezőre fókuszálunk: a tanulói motiváció kérdéseire, ami különösen kritikusnak tűnik a hátrányos helyzetű tanulók esetében.

Problémafelvetésünk: hogyan értelmezhető a hátrányos helyzetű tanulók tanulási motivációja? Milyen sajátosságok jellemzik e csoportot motivációs szempontból? Milyen lehetőségeink adódnak arra, hogy növeljük a tanulás iránti elkötelezettségüket?

Empirikus kutatásunkra 2017 tavaszán került sor, az MTA-DE Idegen Nyelv Oktatás Projekt keretén belül. 11 Hajdú-Bihar megyei, vidéki iskolában végeztünk online kérdőívezést. Az iskolákban a hátrányos helyzetű tanulók aránya 12 és 84% között volt. A kérdőíveket 11 igazgató, 160 tanár és 1033 felső tagozatos diák töltötte ki. Az igazgatók és a tanárok kérdőíveiben az iskolai problémákra, a pedagógiai nézetekre és a konkrét gyakorlatra fókuszáltunk. A diákok kérdőíveiben a stresszre és a klímára (Buda, 2015), a motivációkra (Pásku, 2017) és az énhatékonyságra (Nótin, 2015) kérdeztünk rá.

Eredmények. A tanárok komoly problémaként jelezték a tanulók motiválatlanságát és alacsony teljesítményét. Mindennapos gyakorlatukban alig alkalmaznak tanulói önállóságot, aktivitást igénylő módszereket.

A diákok közérzetét alapvetően határozza meg, milyen gyakorinak jelzik, hogy unatkoznak az iskolában.

A jobb tanulók és a jobb szociális helyzetűek magasabb énhatékonyságot élnek meg.

Korábbi kutatásokhoz hasonlóan (Fejes & Józsa 2005, 2007) mi sem találtunk éles különbséget a tanulók motivációs mintázatában aszerint, milyen az adott iskolában a hátrányos helyzetű tanulók aránya, vagy hogy milyen egy konkrét tanuló szüleinek iskolai végzettsége. Érdekes ugyanakkor, hogy az alacsonyabb végzettségű szülők gyermekei versengőbbek, alacsonyabb szintűek a szociális motívumaik és a feladatorientáltságuk, mint a legalább érettségivel rendelkezőknek.

A kiemelkedően tehetséges gyerekek adataival (Magyar Templeton Program) összehasonlítva lényeges eltérést csak az erőfeszítés és a társas segítés dimenziójában találtunk.

Konklúzió: a hátrányos helyzetű iskolákban nem találunk csak itt jelen lévő sajátosságokat.

Előadásunkban amellet fogunk érvelni, hogy a motiváció növelése az itt-és-most-ban való bevonódás elősegítésével érhető el.

MINDEN MÁSKÉPP VAN? FIATALOK ISKOLAKÉPÉNEK, ISKOLÁVAL KAPCSOLATOS NÉZETEINEK VIZSGÁLATA

Czető Krisztina

ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Előadásom egy, a tanulói iskolaértelmezéseket feltáró kutatás eredményeit összegzi. A kutatás tematikusan azokhoz a vizsgálatokhoz kapcsolódik, mely az iskola különböző szereplőinek narratíváit, „a fiatalok hangját” vizsgálja. A 21. századi késő-modern/posztmodern kontextusban az iskola szerepe megváltozik, és számos jelzés érkezik, melyek megkérdőjelezzik annak hitelességét. A 20. század második felétől kezdődően, az új szociológia megjelenésével a gyermekkor szociológiai és történeti megközelítései a gyermekkor megváltozására, értelmezésének komplexitására hívják fel a figyelmet. Léteznek olyan megközelítések, mely szerint a gyermekkor konstrukció és kultúrafüggő, ahol a gyermekek társas létük aktív konstruálói (Jenks, 1996; Jensen és McKee, 2003). Más narratívák a gyermekkor felgyorsulásáról, a gyermeki és felnőtt világ közeledéséről beszélnek, melyet a sietett gyermekkor fogalmával írnak le (Elkind, 2001). A gyermeki fogyasztói világ és a piac teremtette értékek mentén az antropológiai szempontok elhalványulnak, míg a legszélsőségesebb értelmezések a gyermekkor eltűnéséről beszélnek a „megrontott” gyermek alakját festik le, aki valójában egy kiszolgáltatott emancipáció része (Winn, 1981). Mindazonáltal viszonylag kevés tudással rendelkezünk arról, hogy az előbbieken felszínesen vázolt folyamatokat hogyan élik meg és értelmezik a tanulók, vajon mit gondolnak az iskoláról? A kutatás és az előadás célja a 15-17 éves korosztály nézeteinek és attitűdjeinek vizsgálata.

Módszerek: A kutatás során a tanulói nézetek és attitűdök feltárásához egy négy dimenzió mentén szerveződő kérdőívet alakítottunk ki, így vizsgáltuk a (1) gyermekkorhoz kapcsolódó szociológiai narratívákhoz, az (2) iskola társadalmi funkcióihoz, illetve az (3) iskola belső világához kapcsolódó attitűdöket és nézeteket, valamint a (4) jövő iskoláiról alkotott forgatókönyveket a fiatalok szemszögéből.

A minta: Képzési típus és fenntartó alapján véletlenszerű mintavétel során választottunk ki fővárosi iskolákat. A vizsgálat 806, 10. évfolyamos tanuló bevonásával történt, illetve mélyfúrászerűen fókuszcsoporthoz interjúk készültek. Azért, hogy az a vizsgált nézet- és attitűdbeli viszonyulásokat mélyebben is megérthessük, a fiatalok körében értékvizsgálatot is végeztem (Schwartz, 1992 és 2003), mely feltárta a 15-17 éves korosztály értékpreferenciáit. Az adatok elemzése jelenleg is zajlik.

Eredmények: Az elsődleges eredmények alapján látható, hogy a leginkább elutasított, tehát a legkevésbé jellemzőnek tartott értékek mind a fiúk, mind pedig a lányok esetén a konformitás, hatalom és a tradíció értékcsoporthoz, míg a leginkább jellemző értékek a kockázatvállalás, autonómia és hedonizmus. Az eredmények lehetőséget kínálnak a különböző képzési típusú iskolákban tanuló fiatalok iskolához kapcsolódó attitűdjei, értékpreferenciái és gyermekkor értelmezései közötti összefüggések feltárására, illetve az iskolafejlesztési ajánlásokhoz nyújtatnak fontos alapokat a tanulói nézetek feltárása által.

TABLETEK ÉS PEDAGÓGUSOK: MOBILTECHNOLÓGIÁVAL TÁMOGATOTT OKTATÁS INTÉZMÉNYI SZINTEN

Czékmán Balázs

Debreceni Egyetem Neveléstudományi Doktori Program

Az információs és kommunikációs technológiák (IKT) oktatásra gyakorolt hatását számos tanulmány megerősíti; alkalmazásával a tanítás és a tanulás érdekesebbé, motiválóbbá tehető (Chapelle, 2001, idézi Hashim et al. 2017). Oktatási téren a különböző IKT eszközök közül a mobiltechnológián alapuló eszközök (laptop, okostelefon, tablet, e-könyv olvasó, hordozható és hordható okos eszközök) azok, amelyek a leginkább helyet kaphatnak az osztálytermekben.

Előnyeiket például 1:1 (egy az egyhez) hozzáférés, praktikus méret, súly, hosszú üzemidő, könnyű használhatóság) számos tanulmány alátámasztja (Marés, 2012; Abonyi-Tóth – Turcsányi-Szabó, 2015; Hashim et al., 2017). Az információs és kommunikációs technológiák oktatási célú expanzióját nemzetközi (Marés, 2012; Fabian–Maclean, 2013; Clarke et al., 2014) és a hazai kutatások (Kis-Tóth – Borbás – Kárpáti, 2014; Abonyi-Tóth – Turcsányi-Szabó, 2015; Racsko – Herzog, 2015) eredményei is megerősítik. A nemzetközi trendeknek megfelelően hazánkban is több oktatási intézmény kezdett tableteket és okostelefonokat használni – több helyen BYOD hozzáférési modellt alkalmazva – az óvodától egészen a felsőoktatás szintjéig.

A bemutatott nemzetközi és hazai mobiltechnológiai implementációs kezdeményezéseknek megfelelően a budapesti Kispesti Puskás Ferenc Általános Iskola is elindította „Tablettel támogatott oktatás” pilot projektjét, mely a 2015-2016-os tanévtől kezdve alkalmazza és kutatja a mobil eszközökhöz való attitűdöt és hatékonyságot. A projekt egyéves előkészület után, az 1. és az 5. évfolyamokon, négy osztályban került elindításra a 2015-2016-os tanévben, 18 tablettel, majd a 2016-2017-es tanévben már intézményi szinten működött 46 táblagéppel, melyek segítségével a két éves időtartam alatt közel 400 tabletes óra került megtartásra. Előadásunkban a pedagógusok körében (N=17) végzett, online kérdőívvel felvett kutatásunkat mutatjuk be. A tabletek intézményi szintű implementációja kapcsán, vizsgálatunk (1) az eszközök általános használatát, alkalmazását; (2) az eszközök tanórai szintű alkalmazását, módszertani aspektusait; (3) az elektronikus tananyagok használatát; valamint (4) a pedagógusok mobiltechnológiával kapcsolatos attitűdjeit igyekezett feltárni. Deskriptív célú kutatásunk eredményei az eszközökhöz fűződő pozitív viszonyulást, módszertani sokszínűséget mutatják, ugyanakkor felhívják a figyelmet a technológia által generált műszaki kihívásokra, valamint az IKT-használatot megalapozó pedagógus továbbképzések szükségességére.

**KATOLIKUS OKTATÁS A POLITIKAI DIKTATÚRA
IDŐSZAKÁBAN – LEVÉLTÁRI FORRÁSOK ALAPJÁN**

Csejoszki Mihály

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Történelemtudományi Doktori Iskola

A magyar társadalom és oktatástörténet-írás az utóbbi időben több olyan tanulmánnyal bővült, amely elsősorban az iskolafelhasználók társadalmi hátterét, iskoláztatási stratégiákat vagy az iskolai teljesítményt és az ebből eredő pályafutást vizsgálta (Karády, 1997.; Lengvári, 2001.; Ugrai, 2011.). A politikai diktatúra évtizedei alatt a magyar társadalom szerkezetében jelentős változások történtek, melynek hatásai az oktatás történetében is tetten érhetők (Drahos, 1992.; Nagy Péter, 2000.; Pusztai, 1996.).

A 20. század második felében a kommunista párt céljainak megfelelően kezdetét vette a vallásüldözés is, melynek segítségével az egyházakat is megpróbálták „kikapcsolni” a társadalomból (Tomka, 2005), és az iskolai oktatást a „tudományos materializmus” terjesztésének rendelték alá. A szocialista oktatási rendszer csak a legcsekélyebb mértékben biztosította a vallásos nevelést, s a kevés felekezeti intézmény jelentős hátránnyal indult az iskolák versenyében. A politikai játszmák eredményeként, a szerzetesrendek feloszlását követően 1950-ben született „megállapodás” a katolikus egyház és a magyar állam között, mely – egyebek mellett – négy szerzetesrendnek összesen nyolc, négyosztályos katolikus gimnázium újbóli működését engedélyezte.

Előadásomban ezen intézmények politikai kontrolját kívánom bemutatni levéltári források alapján, elsősorban az Állami Egyházügyi Hivatal – mely szerv elsődlegesen „kontrolálta” az egyházakat és így oktatási intézményeit – iratanyaga alapján. Különös tekintettel a pártállami szempontok, a társadalom szerkezetváltozást célzó irányelvek, így az oktatási „reformok” szempontjaira fókuszálva.

KURZUSVÁLASZTÁSI MOTIVÁCIÓ VIZSGÁLATA A TÜKRÖZÖTT OSZTÁLYTEREMBEN

Csillik Olga – Daruka Magdolna

Budapesti Corvinus Egyetem

Egyetemünkön a 2015-16-os tanév tavaszi félévében pilot-projekt keretében próbáltuk ki a tükrözött osztályterem oktatásszervezési eljárását. A tükrözött osztályterem nem egy meghatározott módszer. Jellemzője a hagyományos előadás anyagának osztálytermen kívüli, előzetes feldolgozása (az online térben), amit a tudást elmélyítő osztálytermi munka követ, ahol dominál az aktív, probléma-alapú, kooperatív tanulási módszerek alkalmazása (Bates et al, 2017; Ollé, 2014).

A sikeres kurzus hatására több tárgyra kiterjesztettük innovációnkat, és egy évvel később, a tapasztalatokat, eredményeket beépítve, az eredeti kurzust megismételtük. A kísérleti évben végzett vizsgálatainkat az új mintán is elvégeztük, illetve kiegészítettük azt a hallgatók kurzusválasztásának motivációit feltáró elemzésekkel. Ez utóbbiról számolunk be előadásunkban.

A tanulási motiváció kérdése régóta áll a neveléstudománnyal foglalkozó kutatók vizsgálatainak középpontjában, hiszen az, hogy az egyetemi hallgatók viszonya milyen az oktatási intézményükhöz, mindig is változatos képet mutatott. Annak a kérdésnek a megválaszolása, hogy miért akar az egyik diák tanulni, a másik miért nem, miért fontos az egyiknek az eredményesség, a másiknak miért nem, illetve mi a szerepe mindebben az oktatóknak és a többi diáknak, számtalan vizsgálat tárgya volt már (Busato et al, 2000; Pintrich 2003).

Az online térben történő tanulás motivációival kapcsolatban is találunk elemzéseket (Zimmerman, 2000; López-Pérez et al, 2011), azonban kevesen vannak azok, akik azzal foglalkoznak, hogy a tanulók miért preferálják az online és hibrid tanulást a hagyományos tantermi oktatással szemben, tehát milyen tényezők határozzák meg a tanulási környezet választását.

Az előadásunkban bemutatott kutatásunk célja az volt, hogy feltárjuk, milyen motivációk állnak a hallgatók kurzusválasztása mögött, azaz miért választják a hallgatók a tükrözött osztálytermi kurzust a hagyományos, 2+2 (előadás+gyakorlat) megoldás helyett, amennyiben erre lehetőségük van. Továbbá célunk volt az is, hogy kiderüljön, a kurzusválasztási motiváció befolyásolja-e a félév során nyújtott teljesítményt (tehát az online és offline munkavégzés során elért pontszámot) és a befektetett munka nagyságát (azaz az online térben töltött időt).

A motiváció vizsgálatához használt kérdőív 21 itemből állt. A mintát a Közgazdaság-tudomány alapjai kurzus 29 hallgatója jelentette.

Mivel a kurzus most zárult, az adatok elemzése folyamatban van. Elsődleges eredményeink azt mutatják, hogy a tükrözött osztálytermi kurzus választásakor a belső motiváció szintje magasabb volt a válaszadók körében ($x=4,238$), mint a külső motivációé ($x=3,646$). Legmagasabbra értékelt motívumok a kurzus érdekessége, a módszer újdonsága, a fejlődés lehetősége mellett a tanárral remélt szorosabb kapcsolat és a megszerezni kívánt több tudás volt, tehát úgy tűnik, a tükrözött osztályterem választása mögött egyértelműen a hallgatók nyitottsága, kíváncsisága és eredményorientáltsága áll.

AZ ONLINE KÖZÖSSÉGI KOMMUNIKÁCIÓ SZABÁLYAI ÉS SZÉLSŐSÉGEI

Dankó-Herczegh Judit

DE BTK Nevelés és Művelődéstudományi Intézet

Az infokommunikációs eszközök korunk társadalmi változásaiban fontos szerephez jutnak.

Előadásunkban célunk a társadalmi élet és a kommunikáció alakulásának nyomon követése az internet és számítógép által meghatározott közeg tükrében, hiszen úgy gondoljuk, hogy ezen eszközök az egyéni szocializáció részét képezik. A család az elsődleges, az iskola pedig a másodlagos szocializációs szintér, így az információs társadalmat tekintjük a harmadik szocializációs közegnek, amelynek nagy előnye - különösen a mostani fiatalok számára - hogy míg az iskola csak tanuló éveink alatt közvetít mintákat és értékeket, addig az információs társadalom a családhoz hasonlóan egy élethosszig tartó formálódást biztosít.

Azonban az online felületek elsődleges kommunikációs funkciója arctalanságából adódóan sokszor nem a szocializációs normáknak megfelelően teljesül, különösen hangsúlyosan van jelen ez a jelenség a közösségi média oldalain.

A közösségi felületek az online agresszorok dédelgetett bölcsőjévé váltak. Azt tapasztalhatjuk, hogy noha az IKT szocializációs ágenssé avanzsált, mégis az online felületen történő kéretlen, agresszív vélemény-nyilvánítás virágzó kommunikációs lehetőség.

Nem csupán a mindennapi, valós kommunikációnak vannak szabályai, az online közeg is életre hívta a maga viselkedési és kommunikációs etikettjét, amely azonban követendő példaként van jelen, a szabály szegőkre adható reakciók lehetőségei korlátozottak és sok esetben kihasználatlanok. A közösség által adott szankciók változatosak, de az esetek túlnyomó többségében eredménytelenek.

DISPUTA A NEVELŐRŐL

Dombi Mária Adrienn

SZTE JGYPK

A tanítói élettörténetek a hivatással való azonosulás lépcsőfokainak feltárásához, és ezáltal a nevelői szakmászodás (Németh 2005) folyamatának mélyebb, differenciáltabb feltárásához járulnak hozzá. Az egyén élettörténete összekapcsolódik a történelmi, társadalmi, gazdasági helyzet jellemzőivel, identitásképző és - reprezentációs funkciója van. (Keszeg, (2011)

A kutatás 120 tizenkilencedik századi pedagógus életút elemzésén keresztül tárja fel a korabeli életút-stratégiák főbb tendenciáit. Az előadás a tartalomelemzés módszerével a dualizmus korabeli tanítói foglalkozás, szerepfeladatok, a tanítói „image” korszakfüggő jellemzőit mutatja be. A kutatásba bevont források: korabeli pedagógiai folyóiratok, lexikonok, életrajzi leírások, önéletírások, az életút szempontjából jelentős, esetleg fordulópontot képező szakmai munkák.

Kiindulási alapunk az volt, hogy a biografikus, autobiografikus közlésmód egy adott tanítói személyiség esetén bizonyos mértékig egy adott csoport, jelen esetben a korabeli tanítóság egyéni és közösségi státuszának leírását jelenti. Megállapíthatjuk, hogy a 19. századi nevelők életpályájának tematizált motívumai társadalmi beágyazottságúak, továbbá a vizsgált korszak mentalitástörténetének a nevelői hivatásra vonatkozó elemeire is rávilágítanak.

Az életrajzi módszer az én-alakulás és a szakmai identitás képzés szempontjából is releváns adatokat szolgáltat.

A nevelői pályaprofilokban a szerepazonosulás-szerepváltás egysége a legfontosabb modellképző elem.

A nevelői életút elemzéseknél az emlékéllátás narratív stratégiái összefonódnak az élettörténet és identitás elbeszélő diskurzusaival.

A források tanúsága szerint a domináns diskurzusokban a kanonizált életút-elemek jelennek meg, amelyek folyamatosan bővülnek a polgárosodó társadalom, a modernizálódó nevelési környezet életeseményeivel.

DIPLOMASZERZÉS NEM HAGYOMÁNYOS KÖRÜLMÉNYEK KÖZÖTT

Engler Ágnes

Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

A jellemzően munka és család mellett tanulmányokat folytatók, akiket a felsőoktatásban a nem hagyományos hallgatók között tartunk számon, két szempontból is megváltozott életformában kapcsolódnak be a felsőoktatás világába. Egyrészt nem teljes idejű tanulók, más tevékenységekkel kell összeegyeztetniük a tanulási folyamatot, másrészt hosszabb kihagyást követően újból tanulási környezetben találják magukat (Campbell 2000, Rushing 2002, Sturges és Guest 2004, Solomon 2011). Ezen adottságokból kifolyólag ez a hallgatói társadalom jelentősen eltér a „hagyományos”, teljes idejű képzésben résztvevőktől a tanulmányi jellemzők és igények tekintetében is (vö. pl. Kozma 2004, Duke 1996, Tynjälä et al. 2003, Kraiciné és Csoma 2012, Maróti 2015). A hallgatói tanulási aspiráció és eredményesség valószínűsíthetően növelhető, amennyiben a felsőoktatáson belül is rendelkezésre állnak olyan külső erőforrások, amelyek elősegítik a sikeres tanulói karriert (pl. család, munkahely részéről). A sikeres hallgatói integráció természetesen a felsőoktatási intézmények érdeke is, mivel egyfelől csökkenthető a hallgatói lemorzsolódás, másfelől biztosítható a részdíós hallgatói utánpótlás, harmadrészt esélyegyenlőség biztosítható a heterogén hallgatói társadalom tagjai számára.

Vizsgálatunkban az Észak-alföldi régió három felsőoktatási intézményének részdíós képzéseinek résztvevőit vontuk be. A kérdőíves megkeresésben a Debreceni Egyetem, a Nyíregyházi Főiskola és a Szolnoki Főiskola levelező és esti tagozatos hallgatói vettek részt (N=1092). Az összevont eredményességi mutatók, amelyek a tanulói sikerességet mérő objektív és szubjektív itemek felhasználásával készültek, szignifikáns eltérést mutattak a különböző tanulási motivációk és teljesítmények mentén. Elmondható továbbá, hogy az egyetem és főiskola légköre, a hallgatókhoz, oktatókhoz, az adminisztrációs és kiszolgáló egységekhez való viszonya meghatározó tényezői a hallgatói eredményességnek. Minél szorosabb az involválódás, annál inkább érdekeltté válik a hallgató a tanulmányaiban. Ugyanakkor megfigyelhető volt, hogy a tanulás, a munkavégzés és a magánéleti teendők összehangolásában a hallgatók jórészt magukra maradtak, s leginkább külső erőforrásaikra támaszkodhattak. A külső erőforrásul szolgálható munkahelyi kollektívákban kevés támogató közösséget találtunk, inkább a magánéleti háttérben figyelhettük meg a stabil befektetői közösségeket. A hallgatói tanulási aspiráció, eredményesség és integráció valószínűsíthetően növelhető, amennyiben a felsőoktatás számára is fontossá válik ezen hallgatók speciális igényeinek feltárása és lehetőség szerinti megválaszolása.

A FELNŐTTOKTATÁS MEGÚJULT TEREPE
FELNŐTT TANULÓK AZ ISKOLARENDSZERŰ SZAKKÉPZÉSBN

Erdei Gábor

Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

A 2015/2016-os tanév kezdete előtt jelentős strukturális változások történtek a hazai iskolarendszerű szakképzésben. Ennek egyik fontos szegmensét képezi a felnőttoktatás széleskörű elindítása, megvalósítása, amelynek értelmében ingyenes szakképzettséghez juthat minden felnőtt magyar állampolgár korhatár nélkül, illetve azok is szerezhettek új szakképzettséget, akik már rendelkeznek egy korábban megszerzettet. A centrumokba tömörülő szakképző intézmények profiljuknak megfelelően indítottak (és indítanak) esti iskolarendszerben megvalósuló ingyenes szakképzési programokat. A 2015 nyaratól széles körben megvalósított marketing tevékenység eredményeként – bár rövid toborzási idő állt az intézmények számára - jelentős számban kezdték meg tanulmányaikat felnőttek az 2015/16-os tanévben (20.892 fő) és ez az érték számottevő mértékben emelkedett a 2016/2017-es tanévben is (38.877 fő). A kezdeményezés nem csak a szakképzési szakpolitikában képez markáns vonulatot, de az andragógián belül, a felnőttoktatás területén is jelentős impulzusnak számít. Így a téma kettős kutatási megközelítést biztosít: szakképzésit és felnőttoktatásit.

Jelen online módon megvalósult kvantitatív kutatásunk az andragógiai megközelítést érvényesíti és képzésben résztvevő felnőttekre irányulva a következő kutatási kérdéscsoportokra keresett választ: intézmény- és szakmaválasztási motiváció; munkaerő-piaci esélyek, kilátások; kezdeti tanulási inspirációk és ezek változása; képzés értékelése. A 2016 december-2017 március között lezajlott megyei kutatás (Hajdú-Bihar megye) során az iskolarendszerű szakképzés intézményrendszerében tanuló felnőttek hozzávetőleg kétharmadát sikerült megkérdezni (n 1001), így a kapott eredmények fontos információt biztosíthatnak a szakpolitikát irányítók, az intézményvezetők, az oktatók és az érdeklődő (kutató) szakemberek számára egyaránt.

PEDAGÓGIAI DISKURZUSOK A 19. SZÁZADBAN

Fáyné Dombi Alice

Szegedi Tudományegyetem Jubász Gyula Pedagógusképző Kar

A 19. század a magyar nevelés történetének meghatározó korszaka, amikor együtt gondolkodik neveléstudós és kisiskolai tanító a gyermeknevelés kérdéseiről. Szinte minden nevelő polihisztor. Ekkor születnek meg azok a magyar nyelvű neveléstanok, amelyek meghatározzák a nevelés tartalmait, és azok a magyar nyelvű tankönyvek, amelyek kezdik körülhatárolni az egyes tudományok iskolában tanítandó tartalmát: az enciklopédikus tudás helyett megjelenik a szakdiszciplináris műveltségtartalom. Ezek a munkák a nevelő szerepét is körvonalazzák, amelynek tanulmányozása komoly tanulságokkal jár. (Németh–Pukánszky, 2004; Dombi, 2003.)

Valamennyi szaktudás pedagógiai emlékezet-alakító elemként közös szerepfeladatokból indul ki (pl. tudás és átadóképesség), és szakma-specifikus differenciált tartalommal (pl. elemi iskolai tanító, tanítóképző intézeti tanár feladatrendszere) jelenik meg.

Kutatásunkban a kulturális emlékezet sajátos megjelenési módjait, a pedagógiai, nevelési emlékezet írott megnyilvánulási formáit mint a kulturális diskurzus elemét vizsgáljuk. Elsősorban a tanítói szerepfeladatokra koncentrálunk, célunk hogy különböző forrástípusok segítségével (a neveléstörténet alpművei (neveléstanok, nevelési tanácsadó könyvek, tankönyvek stb.) mellett más források (pl. folyóiratok, emlékiratok, népkönyvek stb.) feltárjuk a korabeli nevelői szakmaiság mintázatait.

A neveléstan könyvek kognitív módon közelítik meg a témát, a pedagógiai tudás fontos mintázatait közvetítik, a szakmai folyóiratokban megjelent írások sok esetben emocionalitás útján hatnak a pedagógiai identitásra, lévén ezek elsősorban életút-bemutatók, nem egy esetben gyakorlati példákkal mutatják be a 19. századi nevelési kánon legjellegzetesebb fordulatait.

HATÁSVIZSGÁLAT A TANULÓK SZEMÉLYISÉGFEJ- LŐDÉSÉRE ÖNÉRTÉKELŐ TRÉNINGGEL ÉS ANÉLKÜL

Fehér Virág

Debreceni Egyetem

A 21. században elképzelhetetlen a világ interaktivitás nélkül. Ennek sarkalatos pontja az infokommunikáció és a társadalom tagjai közötti hatékony, személyes együttműködés a feladatok elvégzése érdekében. A tanulóinkat erre már az iskolában fel kell készítenünk a megfelelő módszerek tanulási folyamatban történő alkalmazásával. Ezen módszerek között a munka világában is mindennapos, szinte már természetes kooperatív stratégia a projektmunka. A projekt hatását illetően az azt alkalmazó pedagógusok pozitív megítélést tanúsítanak, a hatásvizsgálata azonban nemzetközi viszonylatban is fehér foltja a módszertani hatásvizsgálatoknak. A legkritikusabb pont az értékelésben a tanulói önértékelés, amely valid formában az egyik leghatékonyabb módja a hatásvizsgálatnak. Ehhez azonban nemzetközi viszonylatban hiányoznak a megbízható és érvényes mérőeszközök.

Kutatásunkban arra vállalkoztunk, hogy a Revákné (2013) által kifejlesztett ön- és társértékelő mérőeszkővel megvizsgáljuk egy hazai gimnáziumban, 9. évfolyamos tanulók által végzett egyéves tanórán kívüli természettudományos projekt hatását a tanulók személyiségfejlődésére. Vizsgálatunkban egy általam összeállított önértékelő programot is bemutatok. A projekt hatását a tanulók személyiségfejlődésére önértékelő tréninggel és kontroll csoporttal is elvégeztük. A kontroll csoportnál nem alkalmaztunk tréningeket. Mértük a projekt hatását a mérőeszköz segítségével az önértékelő tréning előtt és után is, a kontroll csoport esetében pedig a projekt elején és végén. A tréning hatását a tanulói ön- és társértékelés egybevetésével igazoltuk. Egy olyan módszert mutatunk be, ahol nem azon van a hangsúly, hogy a tanulók pozitívabban vagy negatívabban ítélik meg egymás munkáját és fejlődését egy önértékelő tréning után, hanem azon, hogy önértékelésük realisabb, avagy sem.

Vizsgálatunk kérdései a következők voltak: Milyen a projekt általános hatása a vizsgált populációra és az egyes csoportokra? Milyen eltérések vannak a két mérés eredménye közt, valamint a területek viszonylatában? Hogy változott az ön- és társértékelés a tréning előtt és után? Van-e különbség a kontroll csoport és a tréninget alkalmazó csoport eredményei között?

Az eredmények azt mutatták, hogy a projekt hatását hasonlóan értékelték a diákok a két mérésben. A projekt hatását a mérések során legpozitívabbnak és legnegatívabbnak hasonló személyiségterületekre gondolták. Az önértékelő tréning hatására változott a diákok ön- és társértékelése, de a változás okainak pontosabb megjelölése további vizsgálatok tárgyát képezi.

Pedagógiai jelentőségét tekintve a vizsgálat egy olyan módszert mutatott be, ami hiánypótló a projekt hatásvizsgálatában, mert komplex módon azoktól kap információt, akiket az közvetlenül érint.

PEDAGÓGIAI ÉTHOSZ? SZAKMAI ETIKAI KÓDEXEK IDŐSZERŰ PROBLÉMÁI

Fenyő Imre

Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Időről-időre felmerül a pedagógus szakma szélesebb köreiben a pedagógus etikai kódex megfogalmazásának és elfogadásának igénye. Mindaddig azonban a hazai pedagógus társadalom nem birkózott meg eredményesen és általánosan kielégítő módon ezzel a kihívással.

Az előadás a szakmai etikai kódexek sajátosságait kívánja bemutatni, és át kívánja tekinteni azokat az elméleti megfontolásokat és értékelési dimenziókat, melyek a kódexek elvi értékelését és összehasonlítását lehetővé teszik.

Az előadás során be kívánjuk mutatni néhány szakma etikai kódexét, mint például a pszichológusok, a logopédusok vagy a szociális munkások tevékenységét szabályozó gyűjtemények, de fel kívánunk villantani olyan – látszólag távol eső – példákat is, mint az autósiskolák vagy a személyszállítással foglalkozók kódexei.

Elemzésünk során nemzetközi példákat is érinteni kívánunk, így át kívánjuk tekinteni a romániai pedagógus etikai kódex tervezetének sajátosságait, illetve az Association of American Educators (USA) által kidolgozott szabályrendszer leglényegesebb vonásait is.

Elemzésünkben ki kívánunk térni a formális sajátosságok (mindenekelőtt a főbb a tartalmi elemek) rögzítésén túl a kódexek tartalmi jellemzőire is, elemezve erkölcsi alapvetésüket, értékorientációikat, és normarendszerük belső koherenciáját (vagy éppen annak hiányát).

Az előadásban röviden be kívánjuk mutatni a kódexek kidolgozását és bevezetését övező vitákat is, bemutató a kódexek megjelenését a szakmai-, illetve a szélesebb körű nyilvánosság fórumain egyaránt.

Az előadást megalapozó kutatás során dokumentum- és tartalomelemzési eljárásokat alkalmaztunk, és ahol lehetőségünk volt a diskurzusok folyamatainak rekonstruálására, ott diskurzus-elemzési eljárásokat is bevontunk eszköztárunkba.

PÁLYÁJUKAT ÚJRAKEZDŐ PEDAGÓGUSOK PROBLÉMÁI KÉT ELTÉRŐ FELTÁRÓ MÓDSZERREL VÉGZETT VIZSGÁLAT ALAPJÁN

Fodor Zoltán

Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola, Eger

A pedagógusképzés és posztgraduális képzés óriási szereppel bír az újrakezdő pedagógusok munkakezdésekor. Ugyanakkor ezek célképzése többségében a tartalmi és technológiai eljárások transzferére összpontosít csupán. Ezen képzések nem mindig korszerűek és nem érik el a kívánt hatékonyságot. Mit tegyünk hát? Leginkább ismét, mint sok pedagógiai kutató - Kotschy Beáta (1985), Fülöp Márta (1993), Hunyady Györgyné és Ungárné Komoly Judit (2000), Sántha Kálmán (2005), Dudás Margit (2006), Falus Iván (2007), Köcséné Szabó Ildikó (2009) - tette a hallgatók és pályakezdők vizsgálatakor, a pedagógiai attitűd és nézet rendszereinek vizsgálatához kell nyúlnunk.

Jelen előadás az újrakezdő, de gyakorlott pedagógusok mielőbbi és mind sikeresebb munkakezdésének kritériumait elemzi.

A vizsgálat során alkalmazott két eltérő problémafeltáró, elemző és értékelő módszer a brüsszeli I. számú Európai Iskola nemzetközi környezetében tárt fel közös módszertani sémákat a tanárok három, a gyakorlati idő szerint eltérő csoportjaiban (N=11). A kis minta az említett intézmény összes biológia tanárát magában foglalta és lehetőséget adott a részletes elemzésre.

A keresztszemélyes vizsgálat során egy adott tananyag tanításának kérdőíves reflexióit alkalmaztam, amelyben arra kerestem választ, hogy a kollégák milyen célokat tűztek ki maguk elé a tervezés során, milyen módszereket, milyen arányban használtak a tanóra folyamán, illetve mit tennének másképp az adott tananyag újbóli tanításakor. A második feltáró módszerben a tanári szereppel együtt járó attitűdöket és nézeteket elemeztem ugyanezen vizsgálati személyeknél, rendezett-fába történő fogalomrendszer-kialakítással. A pályájukat újrakezdő pedagógusok csoportjánál ezt a vizsgálatot megismétltem egy évvel később.

Az eredmények azt mutatják, hogy mind a vertikális, mind pedig a horizontális vizsgálatban a nézetek, attitűdök és a gyakorlat tekintetében is jelentős átrendeződés és a pedagógiai hatékonyság metamorfózisa alakult ki a tapasztalat függvényében. A célképzés hangsúlya áthelyeződött a tananyagról a tanórai munka szervezésére, majd még később a tanulók egyéni képességeinek fejlesztésére. A vizsgált tanárok fő problémája az új tananyagstruktúrából, annak ismeretlenségéből fakadt.

Jelen kutatásaimban éppen ezeket az eredményességet korlátozó elemeket kívánom meghatározni az újrakezdő pedagógusok munkájában. Az eddigi eredmények azt jelzik, hogy a képzőknek olyan flexibilitást szolgáló, attitűd és nézetformáló ismeretet és tapasztalást kell átadniuk és tapasztaltatniuk, amelyek a legrövidebb idő alatt biztosítják a nevelő személy alkalmazkodását az adott pedagógiai kihívás megoldásához. Ennek érdekében a képzőknek ki kell alakítaniuk egy akár idealisztikusnak is nevezhető, de a nevelőhatásokkal egyáltalán nem fukarkodó imázst annak reményében, hogy ez a kép a napi gyakorlat során szükségszerűen hatékonyá válik.

A MAGYAR SZEXUÁLIS NEVELÉS EGY FEJEZETE KEMÉNY FERENC MUNKÁSSÁGÁBAN

Forrai Judit

Semmelweis Egyetem, Népegészségügyi Intézet

Kemény Ferenc (1860-1944) magyar sportszervező, pedagógus, tanügyi író, humanista békeharcos, az újkori olimpiai játékok kezdeményezője és elindítója, a Nemzetközi Olimpiai Bizottság alapító tagja, a Magyar Olimpiai Bizottság alapító titkára, a Magyar Paedagogiai Társaság tagja.

Kemény a századforduló egyik kiemelkedő, sokoldalú alakja, aki nemcsak nemzetközi és hazai sportélet megszervezője, aktivistája, hanem 1894-től kiváló – budapesti reáliskolai - tanár és tankerületi főigazgató is. Széles látóköre már a Sorbonne-i egyetemi évei alatt élesedett, s tapasztalatait az oktatás területén is kamatoztatta.

Előadásunk Kemény részben feltáratlan, de mindenképpen úttörőnek tekinthető munkássága alapján veszi górcső alá a nemzetközi és a hazai nemi nevelés századfordulón felmerült nagy és eléggé konfliktust kavarázó témáit, lehetséges pedagógiai megoldásait.

A 19. század végén elindult a reformpedagógiai mozgalom. A mozgalomban lényeges szerep jutott a feministáknak, célkitűzéseik közt szerepelt a gyermekek, a nők felszabadítása, ami számos társadalmi szokás megváltozását vonta maga után. A nők munkába állása, tanulási lehetőségei, önállósodása, a házasság válsága, a válás lehetősége, a kettős erkölcs módosulása, a szerelem és házasság kapcsolatának változása, a prostitúció tiltásának megszüntetése, később az abolicionizmus stb. mind hatással voltak az újkori pedagógiai irányra is.

A reformpedagógia fő célja a koedukáció megteremtése volt. Nemzetközi szakmai megmozdulások, konferenciák és az azokon hozott irányelvek kidolgozása segítették elő a nemzetközi, majd a hazai nemi nevelés megkezdését, mint például az 1902-ben tartott brüsszeli II. Venereás Nemzetközi Értekezlet, melynek összegzése az volt, hogy az európai kiemelkedő népbetegség a szifilisz fertőzések visszaszorítását, már nem elég közegészségügyi problémaként kezelni, hanem az ifjúságot fel kell világosítani, különösen a szüzesség megtartásának és a nemi absztinenciának kiemelkedően fontos témáiban. E mozgalom hazai kiváló pedagógusa volt Kemény Ferenc. Az oktatási elveinek alapját az az erkölcsi szemlélet motiválta, hogy a kivárássra, a nemi hűségre való buzdítás, az önkielégítés elkerülése, mint a vágyak gerjesztése, valamint az aktív sportolás kellően megvédi a tanuló ifjúságot a nemi fertőződés ellen.

MENTORTANÁRI SZEREPÉRTELMEZÉSEK AZ ERŐSSÉGEK ÉS GYENGESÉGEK TÜKRÉBEN

Holik Ildikó – Tordai Zita

Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

A mentortanárok feladatköre rendkívül komplex, hiszen ők azok, akik bevezetik a tanárjelölteket, illetve a pályakezdő pedagógusokat az iskola belső világába, támogatják őket a tanári pályára való szocializálódási folyamatban (Kubinger-Pillmann, 2011), az elméleti képzés keretében megismert módszertani elemek bemutatásával segítik az elmélet és a gyakorlat közti szakadék áthidalását (Szűcs és Fejes, 2010), valamint tanácsaikkal, javaslataikkal látják el a tanárjelölt hallgatókat az iskolai gyakorlatokon. Sokrétű munkájuknak megfelelően a mentortanárok többféle szerepet tölthetnek be.

Musai (1996) a mentorokkal szemben az alábbi követelményeket támasztja: legyen tanácsadó, modell, információs forrás, oktató, megfigyelő, konzultáns és szakértő. Furlong és Maynard (1995) a mentor szerepét a modell, a képzési szakember, a kritikus barát és a tanuló társ szerepével azonosítja. Cameron-Jones és O'Hara (1994) szerint a mentor szerep három legfontosabb összetevője a nevelői, képzői és szövetségi funkció. Musai (1996) a mentorszerep három dimenzióját: a strukturális, a támogató és a szakmai dimenziót különíti el. Lesznay (2005) a modell, a szakértő konzultáns és a tanácsadó szerepét különbözteti meg.

A 2016-ban végzett online kérdőíves kutatásunk a mentortanárok szerepértelmezését vizsgálta 86 jelenlegi és végzett gyakorlatvezető mentortanár körében. Kutatási kérdésként azt fogalmaztuk meg, hogyan függ össze a mentortanárok szerepértelmezése azokkal a tulajdonságokkal, amelyeket erősségeiként és gyengeségeiként neveztek meg a válaszadók.

A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a válaszadók a mentor támogató szerepét tartják a legfontosabbnak (4 fokú skálán értékelve 3,85 átlag), s úgy vélik, hogy rájuk is leginkább ez jellemző (3,79). Szintén fontosnak tartják a modell (3,6), a megfigyelő (3,58) és a tanácsadó (3,58) szerepet. A szabad szavas válaszok tartalomelemzése alapján is a fiatalabbaknak nyújtott segítség és a jövő generációjának kinevelése emelkedik ki. Az előadás rávilágít a megkérdezettek erősségeire és gyengeségeire is, valamint vizsgálja ezek összefüggéseit a mentortanári szerepértelmezésekkel.

A kutatás eredményei rámutatnak a mentortanári szerepértelmezés fontosságára és fejlesztési lehetőségeire a mentori munka hatékonysága szempontjából.

BENEDEK MARCELL MINT ABSZOLÚT PEDAGÓGUS?

Hudra Árpád István

szabadfoglalkozású

Benedek Marcell némi túlzással nem is az életbe, hanem az irodalmi életbe született bele, mint Benedek Elek fia, aki Jókai után az ország legolvasottabb írója volt. Családi elvárás: Marcellnek nagy íróvá kell válnia. Már gimnazista korában verses vígjátékokat és drámákat írt, a zenében is mutatott némi tehetséget, majd egyetemistaként társaival (Lukács György, Hevesi Sándor stb.) létrehozzák a modern, valóban világirodalmi Thália-mozgalmat. Esszé-irodalomtörténetet is űz (Victor Hugo). 1912-től a Markó utcai gimnáziumban tanít. Két igen jelentős tanítványa Sárközi György és Szabolcsi Bence. Rájuk tett hatása lakmusza lehet abszolút pedagógusi mivoltának. Kapcsolata van a Galilei Körrel és Jászi Oszkárral, de párthoz sohasem csatlakozik. Noha sohasem volt kommunista, a Tanácsköztársaság alatt egyetemi tanárságot vállal francia irodalomból. Ekkori egyetlen kiemelkedő tanítványa Gyergyai Albert volt. A Tanácsköztársaság után lemondott gimnáziumi állásáról. Több évtizedig nem tanárkodott, fordító volt, munkája nélkül elképzelhetetlen a francia, német és angol irodalom magyar nyelvű jelenléte. 1918-ban nemzedéki regényt írt Vulkán címmel és később is írt még regényeket. A transzfer azonban az említett című regény idején játszódhatott le Benedek Marcellben.

Nem az írói hivatás igazán az övé, hanem az olvasás művészetének művelése, amely az 1922-es Bevezetés az olvasás művészetébe, nem beszélve az 1927-es Irodalmi lexikonról, az 1928-as, a magyar irodalom történetéről szóló Délsziget című regényről, az 1936-os Irodalomesztétikáról, s az Irodalmi műveltség könyvéről (1946, amely kolozsvári egyetemi tanárságához kötődik), majd az Olvasás művészete 1957-es bővített kiadásáról. 1948-ban már a budapesti egyetemen tanított 1961-ig. Utolsó pedagógiai korszaka, amikor a már szinte teljesen vak Benedek Marcell műfordítói szemináriumokat tart otthonában. Az előadás célja annak megválaszolása, hogy mit jelent az olvasás művészetének eszméje. Továbbá mennyire volt innovatív Benedek egész nemzetet megcélzó tevékenysége. Ez utóbbihoz kapcsolódik, hogy Benedek Marcell rádiós műsorokat, szerepléseket is vállalt, ami - és ez a kérdés valójában - új dimenzió-e az abszolút pedagógus szempontjából.

EGY PROBLÉMAMEGOLDÓ GONDOLKODÁST FEJLESZTŐ KÍSÉRLETI TANANYAG ÖSSZEHASONLÍTÓ EREDMÉNYESSÉGVIZSGÁLATA

Janurikné Soltész Erika

Eszterházy Károly Egyetem

Az OECD által megfogalmazott munkavállalói elvárások között szerepel a problémamegoldó képesség, mely definíciójuk alapján az a képesség, mely által az egyén képes olyan problémahelyzeteket megérteni és megoldani, melyek megoldási útja nem nyilvánvaló (OECD, 2010). E képesség fejlesztési igénye kiemelten szerepel a tanulási-tanítási folyamatok céljai között is, ezért meg kell jelenjen az önálló tanulásra szánt tananyagok tervezési folyamatában is. Tananyagkísérletünkhöz egy önálló tanulásra szánt projektszemléletű, tevékenységközpontú LMS adta a hátteret. Az alapként tekintett online tananyag mellé fejlesztett kísérleti tananyag az OECD 2010-es problémamegoldó folyamat leírása, Jonassen rosszul strukturált probléma megoldási modellje (Jonassen, 1997), valamint Ollé és munkatársai által készített problémamegoldó oktatástervezési tananyagsémája (Ollé és mtsai, 2015) alapján készült. Az új tananyagváltozatban az eredeti médiaelemek megtartása mellett a szövegrészek megváltoztatásával egy konkrét, a hétköznapi életből ismerős szituáció elemzésével kerülnek bemutatásra a körfogalommal mint útkereszteződéssel kapcsolatos közlekedési szabályok. A kutatáshoz a vizsgált populációt hólabda módszerrel toborzott önkéntesen jelentkezettek adták (N=98), akiket véletlenszerűen a kísérleti tananyagokhoz rendelt csoportokba soroltunk. Az adatokat egy előzetes ismereteket mérő és több háttérváltozót is rögzítő bemeneti kérdőív, a tanulást lezáró tudásteszt, valamint a Nexius-rendszer kurzusriportjai szolgáltatták.

Az első hipotézisem szerint a vezetéssel eltöltött órák pozitív összefüggést mutatnak a záróteszt eredményével a kontrollcsoportban, és nincs összefüggés a kísérleti csoportnál. A számítások alapján a kontroll csoportban gyenge pozitív és nem szignifikáns összefüggést ($p=0,358$), és a kísérleti csoportban gyenge negatív nem szignifikáns összefüggést tapasztaltunk ($p=0,081$). Az eredményeket értelmezve elmondható, hogy sem a kontroll, sem a kísérleti tananyaggal való tanulási eredményesség nincs összefüggésben a vezetett órák számával. A második hipotézisem alapján azt vizsgáltam, hogy a problémamegoldásra optimalizált kísérleti tananyag megfelel-e annak az elvárásnak, hogy a tanuló ne töltsön el több időt ebben a tananyagban, mint a kontrollcsoport tanulói a hozzájuk rendelt - azonos oktatási tartalmú - kiindulási tananyagban. A rendszer kurzusriportjai alapján a tananyagban eltöltött átlagos idő a kísérleti tananyagban valamivel kevesebb volt, mint a kontrolltananyagban. A számítások alapján ($t^*=6,06$ $p=0,171$) elmondható, hogy a kísérleti és kontrollcsoport között létező, de nem szignifikáns a különbség abban, hogy mennyi időt töltöttek el a tananyagban amellet, hogy a kísérleti tananyaggal tanuló csoportban jobb a tanulói teljesítmény. A kutatási eredmények a további munkánkat meghatározva igazolják a kísérleti tananyag módszertani fejlesztésének kijelölt irányát.

A KÖZÖSSÉGSZERVEZÉS ELMÉLETI ÉS GYAKORLATI ASPEKTUSAI

Juhász Erika

Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Több mint 60 éve indult el a felnőttek képzésével és művelődésével foglalkozó szakemberek képzése, és a szakma, valamint a szakemberképző felsőfokú intézmények összefogásának köszönhetően a 60 év alatt folyamatosan bizonyítani tudta társadalmi-gazdasági hasznosságát. Ez a 60 év számos paradigmaváltást hozott a szakma életében, amelyek párhuzamba hozhatóak a szakemberképzés változásaival is: a népművelés képzéstől először a közművelődési előadó, majd a művelődésszervező és művelődési menedzser szakokon át így jutunk el a ma működő andragógia képzésig, valamint az alapképzésben azt felváltó közösségszervezés alapszakig. A debreceni szakemberképzés az ország első képzőhelye a felnőttek képzésével és művelődésével foglalkozó szakemberek képzési rendszerében, így külön felelősségünk, hogy ezeket a történeti momentumokat őrizzük, dokumentáljuk, és a paradigmaváltásokban élen járjunk.

Az előadás első felében a jelenlegi paradigmaváltást mutatom be, és felvázolom, hogy az elkövetkezendő években milyen lehetőségek és kihívások előtt áll a szakma és a szakemberképzés a közösségszervezés szak megjelenésével. Ebben a paradigmában kiemelt szerepet kap a felnőttkori tanulás és művelődés nonformális tanulásként történő értelmezése, a rendezvények szervezéséről a közösségek animálása, támogatása felé történő hangsúlyeltolódás, valamint a közösségi művelődés fogalomrendszere.

Az előadás második felében a közösségszervezés néhány gyakorlati vonatkozását érzékeltetem, és rámutatok, hogy hol és milyen területeken válik szükségessé a közösségszervező szakemberek alkalmazása. Ezeket a tendenciákat támogatja a szakemberképzés átalakulása, a szakma minőségi és szakfelügyeleti elvárásainak új rendszere, az idén elfogadott kulturális törvénymódosítás, valamint a képzés és kultúra világában megjelenő hazai és Uniós támogatási források.

A JÓSÁG TISZTELETE
PILLANATKÉP A FILOZÓFIA, A PEDAGÓGIA ÉS A SZÉPIRODALOM
HATÁRMEZSGYÉJÉRŐL

Karikó Sándor

SZTE JGYPK Alk. Ped. és Pszich. Tanszék

A jóság erényének, a jó ember eszméjének a gondolata végig vonul az egyetemes bölcsellettörténetben, Démokritosztól kezdve Kanton át Richard Pring kortárs angol nevelésfilozófusig. Mégsem tudunk róla eleget és/vagy egyértelmű válaszokat. S ami nagyobb gond, többnyire szemérmesen kerülgetjük e témát. Vagy egyszerűen nem vállaljuk fel a jóság tisztelét, félve attól, hogy ódivatúnak és naivnak tűnünk fel környezetünkben. A pedagógia tudománya sem kényeztet el bennünket: sok még a lapos, többnyire ideológiai alapú magyarázat. Talán meglepő a feltételezésünk: a szükséges tisztázódás érdekében nem mondhatunk le bizonyos szépirodalmi alkotások figyelembe vételéről sem.

Az alábbiakban röpké (első) kísérletet teszünk a jóság-téma szempontjából a filozófia, a pedagógia és a szépirodalom közös pontjának vizsgálatára. A dolgozat kiindulásként Démokritosz éles felismerését elemzi, amely megadja a nevelés általános és mindmáig érvényes jelentését, egyúttal felbecsülhetetlen jelentőségét. Ezután nagy léptekkel haladva a bölcsélet- és a pedagógiatörténetben Kant, Debreueq., Pring gondolatát elemzi, amely felismerések mind a jóság, a jóra valóság fontosságát emelik ki. Végezetül olyan szépirodalmi alkotásokra hivatkozik az előadás, amelyek a téma kapcsán elsőként és természetes módon felmerülnek. A "Holt lelkek" és a "Mester és Margaréta" klasszikus műveit veszi górcső alá, hogy végül Füst Milán, eddig kevésbé ismert (és elismert?) Naplórészletéhez érkezzon el, olyan gondolatokhoz, amelyek tanulságait nem lehet elégszer hangsúlyozni. Mindezek nyomán remélhetőleg megerősödhet a pedagógiakutató és a gyakorló pedagógus hite abban, hogy miért fontos (és talán a legszentebb) erény a jóra valóság.

AZ ESÉLYTEREMTÉS MEGVALÓSULÁSA AZ 1940-ES ÉVEK MAGYARORSZÁGÁN

Kattein-Pornói Rita

META-Don Bosco Székgimnázium

A kutatásom témájának központjában az Országos Magyar Falusi Tehetségmentés intézménye áll. Az 1941-ben rendeletileg életre hívott szervezet alapos, levéltári forrásokra épülő feltárását eddig egy kutató sem végezte el.

A kutatott korszak oktatáspolitikájával foglalkozók, a teljesség igénye nélkül, csak érintették e tárgykört, mint Sáska Géza, Papp István, Micheller Magdolna stb. .

Azonban a primér források alapján jóval árnyaltabb kép rajzolódik ki, a szervezet működését illetően, mint amit a fentebb említett kutatók nyilvánosságra hoztak.

A következőkben azokat a fontosabb pontokat szeretném körbejárni, melyek a kutatásom novumát adják.

Három kérdés köré építem fel előadásomat:

1. Milyen szempontok szerint választották ki azon gimnáziumok sorát, melyekben 1942-től tehetségmentés folyt?
2. Ki volt, milyen karriert futott be Szombatfalvy György, az Országos Magyar Falusi Tehetségmentés Intézőbizottságának elnöke?
3. Milyen szervezettséggel folyt a tehetségkutató munka?

Az első kérdésre a választ a Magyar Országos Levéltár Vallás- és Köznevelési Minisztérium anyagát tartalmazó K 507-es iratanyag szolgáltatta. Az itt található iratanyagok bizonyítják, hogy a kiválasztás nem véletlenszerűen történt, hanem tudatos válogatás eredményeképpen. Ebben a munkában a tankerületi királyi főigazgatók voltak a minisztérium V/2-es ügyosztályának segítségére.

A második kérdésre vonatkozó információkat szekunder források alapján, folyóiratcikkek felhasználásával írtam le, melyből kiderül Szombatfalvy már a Klebelsberg érában megkezdte a szegényebb réteg iskoláztatásának segítését.

A harmadik kérdésre vonatkozó válaszokat szintén levéltári források alapján tudtam rekonstruálni azon körlevelek elemzésével, melyet az Országos Magyar Tehetségmentő mozgalom Intézőbizottsága írt a tehetségmentés munkájában szerepet vállaló igazgatóknak.

Összességében elmondható, hogy kutatásom a tehetségkutatás ezidáig fehér foltjait tölti meg tartalommal, választ adva az eddig megválaszolatlanul maradt kérdésekre.

A TELEVÍZIÓBÓL TÖRTÉNŐ KULTURÁLIS TANULÁS A KULTURÁLIS KÖZFOLGLALKOZTATOTTAK KÖRÉBEN

Kenyeres Attila Zoltán

Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományok Intézete

A kulturális tanulás olyan non-formális és informális tanulási forma, amely a kulturális intézmény- és eszközrendszer felhasználása révén történik. Ilyen lehet az olvasás, a múzeumok látogatása, az internethasználat, vagy a tömegkommunikációs eszközökből történő tanulás. Kutatásunkban a média egy szegmensét, a televíziót, az abból történő kulturális tanulási lehetőségeket vizsgáljuk. Ezt amiatt is érdemes analizálni, mert a nézettségi adatok szerint a televízió a mai napig az egyik legfontosabb médium, a magyar lakosság átlagosan napi négy óránál is többet tévézik (Nílesen 2016).

A televízió tanulásban betöltött szerepére számos elméleti tanulmány rámutat (lásd: Thumim, 2006; Share, 2009; Jacke – Winkel, 2008 etc), azonban a TV ismeretterjesztő szerepét a befogadó oldaláról vizsgáló kutatás már jóval kevesebb. Az egyik legutóbbi ilyen, hazai országos tudományos kutatást 2006 és 2009 között végezték 1244 felnőtt lekérdezésével a Debreceni Egyetem, az Eszterházy Károly Főiskola és a Pécsi Tudományegyetem közreműködésével. Ennek során kérdőívek és interjúk segítségével vizsgálták a felnőttek autonóm módon történő tanulását. A vizsgálatban a televízió ismeretterjesztésben betöltött szerepét is feltárták (Forray-Juhász 2009). Elemzésünkben ezt mi is analizáltuk, így összehasonlításra is lehetőség nyílik.

Vizsgálódásunk empirikus alapját az az országos online kutatás adta, amelyet a Debreceni Egyetem Művelődéstudományi és Humán Tanulmányok Tanszéke valamint a Nemzeti Művelődési Intézet közösen végzett 2016 nyarán. A kutatás során csaknem 4000 kulturális közfoglalkoztatott töltötte ki az online kérdőívet. A vizsgálódás elsődleges célja annak kiderítése volt, milyen szerepe töltenek be a televíziós ismeretterjesztő dokumentumfilmek a felnőttek kulturális tanulásában. A kérdőívben az egyes témakörök televízióból történő kulturális tanulási gyakoriságát is felmértük. Az előadásunkban ennek eredményeit ismertetjük, illetve hasonlítjuk össze hasonló kutatások eredményeivel. Arra koncentrálnunk, mely témakörök milyen frekvenciával jelennek meg a televízióból történő kulturális tanulásban. Kimutathatók-e összefüggések a témakörök illetve az olyan háttérváltozók között, mint az életkor, a nem, a településtípus, a vallásosság mértéke, a párkapcsolati státusz, a gyermekek száma, illetve a kulturális és az anyagi tőke mértéke.

**ARISZTOKRATA TANULÓK HÁROM REFORMÁTUS
GIMNÁZIUMBAN (1867-68–1917-18.)**

Kerekes Beatrix – Rébay Magdolna

Debreceni Egyetem BTK NMI Neveléstudományi Tanszék

Kutatásunkban arra teszünk kísérletet, hogy megvizsgáljuk, a dualizmus kori református gimnáziumok közül három kiválasztott intézmény – a nagy múltú sárospataki és debreceni mellett a 19. század közepi alapítású fővárosi – mennyire volt népszerű az arisztokrata családok körében: kik választották ezeket az intézményeket, milyen státuszban és hány évig tanultak bennük, mely osztályokban. Arra voltunk kíváncsiak, vajon az iskolák felekezeti jellege mennyiben határozta meg az iskolaválasztást, volt-e, s ha igen, mennyire volt erős a kötődése az egyes főnemes családoknak a református egyházhoz. Vizsgálatunk előzményét a hasonló szempontok szerint végzett iskolatörténeti kutatásaink képezik, melynek során számos hazai és külföldi állami, katolikus és evangélikus iskolát elemeztünk. A század első felével történő összehasonlítást Virág Irén kutatása (2013) teszi lehetővé.

Forrásaink az évente megjelenő értesítők voltak. A budapesti iskola esetében ezek 1871/72-től kezdve kerültek kiadásra, a másik kettő iskola vonatkozásában a teljes periódust át tudtuk tekinteni. Módszerünk a dokumentumelemzés volt.

Eredményeink azt mutatják, hogy a sárospataki iskola – minden bizonnyal a debreceni kollégium megerősödése miatt – egyáltalán nem volt keresett a főnemesi címmel rendelkezők körében. Miközben a báró Vay család több főgondnokot adott a Tiszáninnen Református Egyházkerületnek, a gyermekeit ekkor már nem ide íratta be. A gimnázium tanulói közt mindössze egyetlen (!) arisztokratát találunk, gróf Lónyay Gábort. Ezzel szemben a Tiszántúli Egyházkerület világi vezetői közt gyakran előforduló gróf Degenfeld-Schonburg és gróf Vay család számos tagja tanult a kerület anyaiskolájában, Debrecenben. Ők tették ki a főnemes tanulók (19 fő) többségét (14). A további 5 diák öt szintén református vallású családból került ki. Budapesten ezzel szemben nem csak református arisztokrata gyermekek és ifjak tanultak, sőt csak csekély többségük (22 fő) volt református, s jelentős volt a katolikusok aránya is. A három iskola közül ennek volt a legtöbb főrangú diákja: 1871/72. és 1917/18. között 41 fő. Legtöbben a gróf Teleki családból iratkoztak be (10 fő), több generáció tagjai. A Vay család mindkét ágának a tagjait megtaláljuk az iskolában, a grófi ág – második legnépesebb családként – öt fővel „képviseletette magát”. A fővárosi és a debreceni gimnázium abban a tekintetben is különbözött, hogy előbbiben jóval magasabb volt a nyilvánosan (is) tanuló arisztokrata diákok aránya, viszont utóbbiban valamivel többen voltak azok, akik a teljes képzést egy intézményben végezték, bár a szám így is igen alacsony (4). Az iskola elhelyezkedése tehát a tanulmányi szokásokra is döntő befolyással bírt.

BÉL MÁTYÁS, A 18. SZÁZAD NYELVPEDAGÓGUSA

Kézi Erzsébet

Bár sokan a történettudomány és a földrajz tudományának magyarországi korai művelőjét látják Bél Mátyásban (1684-1749), meg kell állapítanunk, hogy munkásságával jelentősen hozzájárult a Magyar Királyság idegennyelv-oktatásához is.

A latin, a német, a magyar nyelv oktatásához nyelvkönyveket szerkesztett. Ezen csaknem elfeledett tény bemutatásával foglalkozik előadásunk. A rövid ismertetés egy idegennyelv-oktatásról készült átfogó munka része.

Az idegen nyelvek oktatásának kérdésével az utóbbi 50 évben is mindig foglalkozott valaki, de átfogó jellegű munka nem készült a témáról. Azért sem, mert a téma interdiszciplinális ismereteket kíván. A nyelvtudomány, a történettudomány, valamint a pedagógia tudománya is foglalkozhat a kérdéssel.

Kutatásunk során leginkább szakirodalmi másodelemzés történik. A 18. század legfontosabb szakmai kérdése a latin nyelv oktatásának megkönnyítése, hogy csökkenjen a tanulók nyelvoktatással szembeni ellenérzése. Fontos célként merült fel a latin nyelv tisztaságának megőrzése, a klasszikus művekből való merítés lehetősége. A magyar nyelvterületen elengedhetetlen volt a német nyelv oktatása a politikai keretek miatt.

A kor társasági nyelve a francia, amelynek oktatása iskolai keretek között a 18. században jelent meg. Bél megállapította, hogy kora nyelvoktatásának célkitűzései, valamint módszerei nem szolgálják a szakmai fejlődést.

Elvetette a nyelvtan öncélú ismertetését. A lati nyelv vonatkozásában is a szóbeliséget hangsúlyozta. Foglalkozott a klasszikus szerzők és a középkori latin nyelv különbözőségével. A stílusában is választékos latin nyelv oktatására törekedett. A német nyelv vonatkozásában elutasította a hazai dialektusokat, az általa Halleban megismert irodalmi nyelv oktatását javasolta. Felismerte a magyar nyelv egyre nagyobb jelentőségét. A csupán németül tudó népesség számára magyar nyelvkönyvet írt (Ungarischer Sprachmeister), ami nagy szolgálatot tett az izmosodó magyar nemzet nyelvének elterjesztésével.

Mindezen tények alapján Bél érdemei jól bizonyíthatók.

„A MAGYAR KÖZNEVELÉS KORSZERŰ KIFEJLESZTÉSE”

KOVÁCS MÁTÉ 1945-ÖS KONCEPCIÓJA A KÖZNEVELÉSRŐL

Kiss Endre

ELTE - OR-ZSE

Kovács Máté 1945-ös dátummal 82 átlagos méretű gépelt oldalon fejtette ki teljesnek nevezhető tervezetét a magyar köznevelés egyszerre optimális és egyszerre a történelmi körülményekbe adekvátan beleillő változatáról.

A Kovács Mátét Kiss Árpáddal összefűző különleges kapcsolat bizonyosra vehetően valószínűsíti a kézirat szellemiségében Kiss Árpád konzultatív jelenlétét is.

1945-re a két tudós-pedagógust már fél évtizedes mindennapos szellemi érintkezés kapcsolja össze, tudományos viták és konferenciák sorozata, közös könyvek és publikációk, amelyek közös szellemiségét az elmúlt években többek között a Debreceni Gyakorló Gimnázium iránt megélénkülő érdeklődés vagy éppen az „Abszolút pedagógus” – projektum eredményei immár nagyon sokrétűen támasztanak alá.

Mindehhez tartozik, hogy a részletes koncepció megrendelője az Országos Köznevelési Tanács, amelynek akkor mindketten munkatársai.

E sajátos viszony természetéből következik, hogy a kéziratot nyugodt lélekkel tekinthetjük egy több éves közös gondolkodás aktuális (jóllehet, s ez is igen lényeges vonás, egyáltalán nem aktualizáló) gyümölcének úgy, hogy Kovács Máté szerzői autenticitása is teljes mértékben érvényesül.

A tervezett előadás a szöveg elemzésében elsősorban a „köznevelés” tervezett szerkezetének rekonstrukciójából indul ki, hogy azután - nem megmaradva ennél az egyébként ugyancsak rendkívül széles és komplex gondolkodói és intézményes keretnél – következtetéseket vonjon le a koncepció társadalomképére nézve.

Ennek felmutatása hozzájárulhat mind Kovács Máté, mind pedig Kiss Árpád 1945-ös társadalomképének konkrét megjelenítéséhez.

SORSFORDULÓK ÉS SORSFORDÍTÓK AZ OKTATÁSBAN.

TANÁRI ÉLETPÁLYÁK A KÁLVINEUMBAN

Kissné Rusvai Julianna

Nyíregyházi Egyetem Tanítóképző Intézet

A Kálvin nevét viselő iskolaegyüttes elsősorban lelkészárvák és hadiárvák taníttatására jött létre, a református egyház országos gyűjtésének eredményeképpen indulhatott meg működése az 1910-es, 1920-as években. A Kálvineum nyíregyházi polgári iskolája 1926-ban, tanítónőképző intézete 1928-ban kezdte meg tevékenységét. A két intézmény sorsa kezdetektől fogva szorosan összefonódott. Induláskor nemcsak egyetlen épületen kellett osztozkodniuk, hanem az oktatói gárda is részben közös volt, sokan mind a két iskolatípusban tanítottak.

Jelen munka – eddig kevésbé kutatott levéltári anyag felhasználásával is – azt igyekszik feltárni, hogy milyen tipikus életpályák jutottak osztályrészül a Kálvineumban oktató pedagógusoknak. Néhányan tökéletes összhangot tudtak teremteni tudományos kutatómunkájuk és a középfokú oktatás között. Nyomon követjük azt, hogy miként hatottak a társadalmi változások, a történelmi fordulópontok, majd a háborús körülmények és az államosítás a tanárok alkalmazására. Milyen körülmények, egyéni hajtóerők tették lehetővé, hogy ne csak sodródjanak a történelem áramlataiban, hanem sorsuk alakítói is legyenek az itt alkalmazott oktatók és nevelők.

Míg a polgári iskolában főként nők tanítottak, az induló tanítónőképzőben a tizennégy fős tantestületben mindössze hat nőt találunk, valamennyien óraadók. Később a tanárnők aránya nő, de az értekezleteknek szinte állandó témája a tanárnők számának növelése; kíváncsún tartották, hogy az osztályfőnöki feladatokat minden évfolyamon nő lássa el. Ezt a problémát évtizedek alatt sem sikerült teljesen orvosolni.

A családi háttér, a szülők hivatása gyakran meghatározó szerepet játszott a pályaválasztásban. Azonban az elkötelezettség, az egyetemi végzettség, a kiváló szakmai tudás és a munkahely iránti hűség nem mindig volt elegendő, hogy választott pályájukon maradjanak az arra hivatottak. De a kényszerű kitérők, a megváltozott körülmények sem tántorították el a legelszántabb pedagógusokat, hogy munkájukban maradandó értékeket hozzanak létre.

ONLINE TANANYAGOK ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA

Kovács Cintia

Eszterházy Károly Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Az információs társadalomban az online, digitális eszközök egyre nagyobb mértékben jelennek meg és egyre nagyobb hatással vannak a mindennapi tevékenységeinkre. Ez a folyamat átszövi és megváltoztatja úgy a munkával, mint a tanulással kapcsolatos korábbi attitűdjeinket is. "A megoldáskeresésben a proaktivitás látszik nyerő stratégiának, azaz lépést tartani a változással, fejlődni, fejleszteni tevékenységünket, annak formai és tartalmi elemeit egyaránt." (Novák, 2013)

A kutatócsoport tagjai erre tesznek kísérletet, online tananyagfejlesztéssel szeretnének hozzájárulni a fejlődéshez. Ezt a fejlesztést a kutatócsoport által választott innovatív oktatástervezési modell, a Nexius-modell (Ollé és mtsai, 2015) segítségével végezték.

A modell lehetőségeit kihasználva a projekt során négyféle kísérleti tananyaggal dolgoztak. Tartalomközpontú, kritikai gondolkodást fejlesztő, problémamegoldó és tevékenységközpontú tananyaggal. Ezen kutatás célja megvizsgálni és összehasonlítani a tartalomközpontú és a tevékenységközpontú online tananyagok hatékonyságát.

A tevékenységközpontú tananyag nem hasonlítható egy egyszerű, digitális tankönyvhöz. Az online tananyag különböző típusú feladatokat tartalmaz, pl. rendszerező-elemző, felismerő-kiválasztó, egymáshoz rendelő feladatokat, melyek folyamán a tanuló aktivizálható, így a tanuló a tanulás során nem passzív, hanem teljes mértékben aktív résztvevővé válik.

A kutatás kérdéseként megjelent, vajon fejleszthető-e olyan tananyag, amely a tanuló tevékenykedtetésére fókuszál, és amely tevékenységközpontú tananyag növeli a tanulás hatékonyságát.

A kutatás hipotézise a következő: A tartalomközpontú kontroll-tananyaggal tanult kontrollcsoport és a tevékenységközpontú tananyaggal tanult kísérleti csoport között a tesztelés során jelentős teljesítménykülönbség van, a tevékenységközpontú tananyaggal tanultak jobban teljesítenek.

A kiinduló mintát az a 99 tanuló képezte, aki az online tananyaggal tanult. A hipotézis vizsgálatkor a hipotézisben említett két részminta közti különbözőséget vizsgáltuk, az online tananyag végén található tudásfelmérő teszt eredménye került összehasonlításra.

A kutatás eredményeként megállapítható, hogy a fent bemutatott hipotézis csak részben igazolódott. Az elért pontszámok átlaga a kísérleti csoportnál magasabb (8,83), vagyis a teljesítményközpontú tananyaggal jobb teljesítményt értek el, mint a kontrollcsoport (7,5) és ez a teljesítménykülönbség még tovább fokozható. Azonban a kísérleti és a kontrollcsoport teljesítménye között a különbség nem szignifikáns. ($t=1,13$, $p=0,277$)

A kutatócsoport az elkövetkezőkben további vizsgálatokra tervez, mivel a nem szignifikáns különbség oka lehet például a nem kifogástalan szakmódszertani háttér, vagy az a feltételezhető tény, mely szerint a tananyag még nem kellőképpen tevékenységközpontú.

**„A FÉLELEMBE BURKOLT MEGFELELNI VÁGYÁSTÓL A
TUDÁS ÜNNEPÉIG”
TANÁROK NÉZETEI A VIZSGÁKRÓL**

Kovácsné Duró Andrea

Miskolci Egyetem Tanárképző Intézet

Teljesítmény-központú oktatásunkban a szummatív értékelés érvényesítésének egyik leggyakoribb módszere a vizsga, amely végzettséget igazol, a pályaorientáció, a továbbtanulási szelekció eszköze lehet, de a motiválásban, az önértékelés fejlesztésében is szerepet játszhat. Ebből következően sokféle elvárásnak kell megfelelnie. De mindez hogyan valósul meg? A ME „Értékelési, mérési módszerek, vizsgák” kurzusának hallgatói körében (N=31) lefolytatott egyéni kérdőíves felmérés során, nyílt kérdésekkel és Bono „hatféle gondolkodás kalapja” módszerével erre kerestük a választ. Mindenekelőtt a gyakorló pedagógusok attitűdjait, a tantárgyi vizsgák hasznosságáról, prognosztikus szerepéről, rendszeréről, tartalmáról, a vizsgáztatói feladatokról vallott nézeteit szándékoztunk feltárni.

A válaszadók vizsgákkal kapcsolatos asszociációi a tanári szerepkörhöz illeszkedő fogalommezőben helyezkedtek el. A minta felénél az ambivalens viszonyulást a saját diákkori élmények és a tanárként megélt vizsgaszituációk szembeállítására jelezte. Az adatközlők egy dimenziót kiemelve, a vizsgáztatással eltöltött évek száma alapján tapasztalt vizsgáztatónak tekintették magukat. Kritikai hangvétel főként a vizsga tárgyával, a tartalom- és eszköztudás közötti ellentéttel, a vizsgázó személyiségére gyakorolt negatív hatásával összefüggésben jelent meg. A rendszerszintű változtatás szükségességét a megkérdezettek több mint fele elismerte. A módosító javaslatok elsősorban a tartalomra vonatkoztak (kompetenciaalapú, életszerű, kreatív feladatok alkalmazása). A tanárok szerint a kiemelt kompetenciák fejlesztése, a tananyag és a vizsgaanyag harmonizációja, ill. a súlypontok egyértelmű kiemelése lenne az elsődleges feladat. Bár a vizsga sok szempontból töredékes képet ad a vizsgázóról, a vizsga tagadásáig - a folyamatos értékelés létjogosultsága mellett érvelve - csak egy fő jutott el.

A kapott eredmények egyrészt arra utalnak, hogy a gyakorló pedagógusok tapasztalatai, nézetei jelentős mértékű átfedést mutatnak a vonatkozó szakirodalom közelmúltbeli helyzetet tükröző megállapításaival - a vizsgák/vizsgáztatás előnyei, hátrányai, továbbfejlesztésével kapcsolatos lehetőségei és veszélyei tekintetében. Másrészt nagymértékben megegyeznek a docimológia jeles hazai szakértőjének, Kiss Árpádnak évtizedekkel korábban kifejtett gondolataival. A tanári reflexiók egyértelműen jelezték: a vizsgákkal kapcsolatos ellentmondásokat máig nem sikerült feloldani. Továbbra is megoldandó problémaként jelentkezik a valóságot jobban tükröző, a tanuló sokoldalú megismerésén alapuló teljesítmény-értékelés; az eltérő minősítés háttérében álló szubjektív elemek (vizsgáztató személyisége, eltérően értelmezett hatásköre, eklektikus gyakorlat, személypercepciót torzító tényezők) szerepének csökkentése; a követelmények pontosabb meghatározása, tagolása, az objektívabb méréseket szolgáló vizsgaanyag, feladattípusok kidolgozása, valamint a pedagógusok pszichotechnikai ismereteinek bővítése.

FACILITÁTORI KÉPESSÉGEK A SECOND LIFE VIRTUÁLIS TERÉBEN

Kristóf Zsolt – Varga Anita

Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar

Az információs társadalom ma már nem tudja elképzelni mindennapjait az internet használata nélkül. Ugyanakkor nem mindenki áll készen arra, hogy önállóan tegye magáévá a tudást, amit kínálnak számára. A Second Life egy népszerű virtuális tér. Keelan és munkatársai meghatározták azokat az előnyöket, amelyeket a hagyományos területekhez képest biztosít a virtuális világok használata. A virtuális terek eltörölhetik a fizikai-földrajzi határokat azokban az esetekben, ahol messze esik egymástól a kutatás a fizikai világban és a gyógyítani, kezelni, vizsgálni kívánt embercsoport. A költségek csökkenthetők a különböző médiacsatornák keverésével, együttes felhasználásával. Az anonimitást felhasználva az avatarokon keresztül akár érzékenyebb, kényes témákban is lehetőség van beszélgetésre. A világ egymástól eltérő pontján élő embereket kapcsolhatunk össze (Keelan et al. 2015).

Akár a valós térben, akár a virtuális térben tervezzük megvalósítani az oktatási folyamatot, a magyarázat és a segítségnyújtás sok esetben elengedhetetlen lehet. Gamage és munkatársai aszerint különböztették meg kutatásuk alanyait, hogy azok mennyire voltak tapasztaltak a virtuális terek használatában. Mindkét csoport egyetértett abban, hogy a platformok használata előnyt jelent a tanulás során, abban azonban eltért a véleményük, hogy mennyire valószínű az érzelmi kapcsolat a tanár és diák között ebben a sok felhasználót foglalkoztató világban. Mindkét csoport véleménye szerint a virtuális valóságok oktatási hasznosítása egyre szélesebb körben ajánlott, és főleg a félénk diákok számára nyilvánvalók ennek az előnyei (Gamage et al. 2011). Hammick és Lee vizsgálta is a félénkebb felhasználókat és úgy találták, hogy a fenti típusú személyek virtuális térben kevésbé találják magukat ijesztő szituációkban, ellentétben a mindennapi kommunikációs helyzetekkel. Ugyanakkor, bár ezek a helyzetek jó hatással voltak a kommunikációs körülmények megértésére, a kommunikációs képességükben így sem bíztak jobban (Hammick & Lee 2014). Ahogy olvasható, nemcsak a valós térben, hanem a virtuális térben történő oktatási folyamatokban is hasznos lehet az oktatássegítő személyek tevékenysége.

A facilitátor olyan személy, aki hatékonyan együtt tud dolgozni az oktatóval és hallgatókkal egyaránt. Amennyiben munkája megköveteli, semleges tud maradni a jelenlévő személyekkel szemben. A facilitátor hozzájárul ahhoz, hogy a tanítási folyamatok gördülékenyen és a lehető leghatásosabban menjenek végbe a figyelem folyamatos fenntartása mellett (Schwarz et al. 2011). Előadásunkban bemutatjuk az általunk körvonalazott pre-passzív, poszt-passzív, aktív és folyamatos facilitátori szerepeket. A facilitátor szemszögéből, a valós tér hagyományos oktatási környezetéből kiindulva eljutunk a virtuális terek tanulókörnyezeteiben szükségképpen megjelenő szerepkör pontos paramétereire.

A VIRÁGNAK MEGTILTANI LEHET?
FLOW ÉLMÉNY A TANULÁS SZOLGÁLATÁBAN

Ladnai Attiláné

PTE BTK OTNDI

Fenti Petőfi parafrázis talán méltatlan, ám annál inkább alkalmas a mai oktatási szituációk jelentős részének elképzelésére. Az oktatáspolitikai aktorai számára (diák, szülő, tanár) a fogyasztáslapú társadalom számos problémát rejt (Lannert 2004). Ahhoz, hogy ez a negatív trend megváltozhasson, gyökeres átalakulásra van szükség (Csapó 2009) az aktorok részéről/részére.

Az előadás első része egy víziót vázol, mely az ideális feltételek teljesülésének mentén képzel el az iskolát, melyben a „virágzás” mindenki számára elérhető folyamat.

A munka második fele (desck research módszer segítségével) kutatási adatokat, eredményeket és értékeléseket sorakoztat fel, melyek a pozitív pszichológia eredményeire (Gretchen 2015, Weinfurter 2013, Hamilton 2016) építkezve bizonyítják az életre hívott példa (Positive Education – Seligman 2009) legitimitását.

A pozitív pszichológia kutatói ugyanakkor (vö. Fredrickson 1998, Rowe et al. 2007, Seligman et al. 2009) megerősítették, hogy egyértelmű kapcsolat áll fenn a jóllét és a tanulás között, aminek növekménye együtt jár az eredményesebb, hatékonyabb tanulással. Ezért szükségesnek tartják a jóllét tanítását, úgy mint a depresszió ellenpontja, az élettel való elégedettség növelésének eszköze, és a hatékonyabb tanulás, továbbá a kreatívabb gondolkodás elősegítőjeként. Bálint (2014) amellett érvel, hogy a pozitív pedagógiának a tanulók kreativitásának kiaknázására kell elsősorban fókuszálnia, hiszen az növeli a szubjektív jóllétet és a hatékony tanulást is.

A positive education (Norrish 2015) modell eredményeire vonatkozó mérések a kvalitatív és kvantitatív adatok tartalomelemzésével történtek, egy longitudinális kutatási program segítségével, a Melbourne-i egyetem koordinálásával. Komparatív módon ellenőrizték –többek között- a curriculumok célrendszerét, megvalósulását; és az eredmények egyértelműen igazolták a positive education-ban részesült tanulók körében úgy a jóllét érzés, mint a mentális egészség növekedését (Norrish 2015). Ennek fő törekvése (egyebek mellett) a diákok szociális és emocionális jóllétének megalapozása, egy boldogabb, sikeresebb, és hatékonyabb oktatási rendszer létrejötte és megszilárdulása többek javára, minél szélesebb körben. A vágyott cél elérésére, hogy a pozitívumok legyenek többségben úgy az iskola falai között, mint a mindennapi életben.

**KLASSZIKUS EGYETEM VAGY
OKTATÁSTECHNOLÓGIAI MŰINTÉZMÉNY?
PEDAGÓGIAI, PSZICHOLÓGIAI ÉS (SZEMÉLYES) JEGYZETEK**

Lányi Gusztáv

ELTE TáTK Társadalmi Kapcsolatok Intézete, Szociálpszichológiai Tanszék

Az oktatástechnika/technológia egyre intenzívebben fokozódó „fejlődése” erőteljesen kiélezte/kiélezi az egyetemi képzés mindig is meglévő egyik konfliktusát: azt, hogy tudást vagy diplomát ad-e inkább? Az egyetem a folyamatosan megújuló, de mégis csak a klasszikus=minőségi tudás létrehozásának és hatékony továbbadásának optimális társas életvilága, az elit arisztokratikus, nagy presztízsű intézménye – vagy a 21. századi valóság inkább ez: az egyetem a tömegoktatás nagyüzeme. A digitalizált oktatástechnológiai „megoldások” ennek a nagyüzemi optimalizálását végzik – hatékonyan?!

Előadásomban ennek a „hatékonyáságnak” a kérdéseivel/problémáival foglalkozom – saját egyetemi oktatói tapasztalataimat is figyelembe véve.

A következő főbb kérdések mentén fogok érvelni:

1. Mi az egyetem? Alma Máter? „Magyar észjárás” és/vagy „digitális észjárás”?
2. Az egyetem mennyire lehet, miként az elnevezés is sugallja, „egyetemes” – ami kizárná a gyakorlati/praktikus hasznosságot? Ezt a feszültséget mennyire képes oldani a „digitális egyetem”?
3. Az IT infokommunikációs eszközei vajon kizárják a klasszikus, az ókori görög hagyományokban gyökerező peripatetikus beszélgetést? Ez a probléma mennyire éleződött ki nálunk egyfelől a „Bologna”, másfelől a „digitális” egyetemi világ erőterében?

A jelzett főbb kérdéscsoportok kifejtését három szinten tervezem. Vázolni fogom: (a) a „szép új világ” utópikus/pozitív, (b) apokaliptikus/negatív forgatókönyveit, (c) ezek hétköznapi eseteit személyes oktatói tapasztalataimban.

A HONVÉDELMI NEVELÉS ÚJRAÉRTELMEZÉSE EGY KÖZÉPISKOLA PÉLDÁJÁN

Madarász Tibor

Debreceni Egyetem

A kutatás célja a "honvédelmi nevelés" újraértelmezésének bemutatása és elemzése egy honvéd középiskola és kollégium kialakulásán keresztül.

Annak ellenére, hogy a szakma már jóval korábban felismerte a különböző társadalmi alrendszerek és szervezetek globális értelemben vett társadalmi változások szempontjából meghatározó jelentőségét, a társadalomtudományok viszonylag későn, a második világháború utáni időszakban kezdtek el a katonaság intézményével foglalkozni (Burk, 1993). A fegyveres erők és a társadalom kapcsolatát elsőként Morris Janowitz tanulmányozta, és témája eszközként szolgált a nemzetközi szintű interdiszciplináris, tudományos diskurzus és gondolkodás kialakítása és művelése számára (Janowitz 1974). A területvédelmen alapuló milícia típusú hadsereg és a hivatásos katonai kultúra közötti viszonyrendszer kulcsfontosságú tényezőként jelenik meg a polgári-katonai kapcsolatok megértésében.

A kutatás módszertani alapját SWOT analízis, szervezetfejlesztés, interjú-, jegyzőkönyv- és dokumentumelemzés biztosították. Az adatgyűjtés forrásait, az intézményben több mint 3000 órában végzett résztvevő megfigyelés, az átalakulási folyamatban érintett személyekkel készített félig strukturált interjúk, intézményi dokumentumok és média megjelenések elemzése biztosítják.

Kutatásunk eredményeit az alábbiakban foglaljuk össze. A katonaság és a társadalom megváltozott viszonya tükröződik az intézménybe jelentkezők társadalmi hátterében. A hivatásos katonaság és a területvédelem tisztázatlan viszonya tetten érhető az intézmény dolgozói közötti kapcsolatokban. A honvédelmi nevelés nem egyértelmű meghatározása megfigyelhető az intézmény programjában és tevékenységeiben.

A NEM FORMÁLIS FELNŐTTKÉPZÉS A STATISZTIKÁK TÜKRÉBEN

Márkus Edina:

Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományok Intézete

A hazai szakirodalomban a felnőttképzés formális területe leginkább az iskolarendszerű felnőttoktatás. Az alap-, közép- és felsőfokú befejezett iskolai végzettség megszerzését szolgáló képzések. A nem formális terület kevésbé jól körülhatárolható, de ha az előbbi megközelítésnél maradunk, az iskolarendszeren kívüli felnőttképzés tanfolyami jellegű, valamilyen formában szervezett, akár valamilyen képzettséget is adó képzéseit sorolhatjuk ide.

Az iskolarendszerű felnőttképzés történeti vonatkozásainak, funkcionális elemzésének, valamint az intézményrendszerének a vizsgálatára számos példát találhatunk a hazai szakirodalmi munkákban (többek között Felkai, 2002; Csoma, 2002; Mayer 2003; Engler, 2014 munkái nyomán). Az iskolarendszeren kívüli képzés nem formális keretek között folyó képzéseit végző intézmények és tevékenységük vizsgálata kevésbé jellemző. Mindkét területen inkább az intézményes megközelítés a jellemző.

Előadásunkban a nem formális területre koncentrálnunk, bemutatjuk, hogy a nem formális felnőttképzés intézményi és résztvevői háttere hogyan alakult az elmúlt időszakban (2008-2016) Magyarországon. Milyen változások figyelhetők meg a következők tekintetében: a képzést végző intézmények területi elhelyezkedése, gazdálkodási formája, a képzés jellege, óraszám, ideje, formája, típusa, az OKJ képzésbe beiratkozottak száma, képzésben résztvevők munkaerő-piaci státusza, a képzésben résztvevők csoportjai (korcsoport, iskolai végzettség). Mindenképpen feltételezünk változásokat, egyrészt a 2013-as LXXVII. felnőttképzési törvény, másrészt a területre irányuló európai uniós programok miatt.

Az elemzéshez az OSAP1665 felnőttképzési statisztikai adatbázist használjuk.

MAGYARTANÍTÁS ÉS A DIGITALIZÁLT VILÁG

Millei Ilona

SZILTOP Nonprofit Kft. Budakalászi Gimnázium

Korunk egyik legnagyobb kulturális kihívása a klasszikus részterületek (irodalom, zene, képzőművészet) helyének megtalálása a digitális világban, illetve a hagyományos tudásátadás és a digitális technika felhasználásának összekapcsolása, a találkozási pontok definiálása és a kiaknázása. A modern pedagógiai gyakorlat nem mondhat nemet az újdonságokra, nem fordulhat el a fiatalabb generációk által preferált tartalmakra és technikákra.

Kutatásom eredményeit több éves magyartanítási praxisom alapján foglaltam össze. A felnőttoktatás egyrészt lehetőséget nyújt a korábban leszakadó, a köznevelés rendszeréből kikerült tanulóknak hátrányaik kompenzálására, másrészt az esti munkarendben folyó oktató-nevelő munka szükségszerűen felkínálja a lehetőséget az új tanulási formák, terek használatára, a hálózatszervezés és a tartalommegosztás módszereinek alkalmazására, hiszen a munkarend sajátossága miatt – a tanórák száma a fele a nappali rendszerben meghatározottnak – a tanítás folyamatáról áttevéődik a hangsúly a tanulási fázisra.

A magyar irodalom és nyelvtan tantárgy sok lehetőséget kínál a kreatív, tevékenység-orientált munkaformák használatára, a közösségi tudáskonstrukción és a megosztáson alapuló online kommunikációs szolgáltatások tanulási folyamatba történő beépítésére. Tanulóimmal igyekszem megismertetni a különböző tartalomkezelő rendszereket, az online közösségi felületek használatát, online tananyagokkal, tudásbázisokkal dolgozunk, tesztkészítő online alkalmazásokat is használunk a számonkérés során, melyek használatát és létrehozását is megtanulják. Bepillanthatnak a digitális történetmesélés rejtelseibe, hang- és mozgóképszerkesztőkkel dolgozunk.

Előadásomban bemutatom a digitális tanulás elméleti keretét, ismertetem a fogalmi hálóját, értelmezem a hazai és a külföldi releváns szakirodalom alapján a legfontosabb fogalmakat. A tanulási folyamat legfontosabb csomópontjaihoz kapcsolódva kitérek a konkrét módszerek és technikák bemutatására, ismertetem az hozzájuk kapcsolódó pedagógiai célkitűzéseket, a fejlesztendő területeket, kompetenciákat, majd a saját gyakorlatom alapján értékelem az elért eredményeket, megfogalmazom a felvetődő problémákat.

**SZAKKÉPZÉSBEN TANULÓ DIÁKOK INFORMATIKAI
ESZKÖZRENDSZERE AZ OKTATÁSBAN, KÜLÖNÖS
TEKINTETTEL A MOBIL IKT ESZKÖZÖK HASZNÁLATÁRA**

Molnár György

*BME, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi, Egyetem Műszaki Pedagógia
Tanszék*

Információs társadalmunk korában észlelhető állandó változások világában a permanens tanulás kényszerének hatására, valamint a folyamatosan változó gazdasági, társadalmi környezet eredményeként világosan kirajzolódnak a pedagógiában bekövetkező paradigmaváltás szükségszerű új jelenségei. E változás érinti a neveléstudomány egészét, az újabb tanulásméleteket, mint a tantárgypedagógia területeit, s az új tanulási környezetek változását, melynek tudományos hátterére számos hazai kutató is rámutatott már (pl. Csapó Benő, Molnár Gyöngyvér, Buda András). A pedagógusi kompetenciák közül kiemelt fontossággal bír a mai információs társadalom által predestinált életvitelhez szükséges digitális kompetenciák területe.

Az elmúlt években megvalósított kutatásaim szorosan kapcsolódnak ahhoz a tényhez, miszerint a hazai és nemzetközi gyakorlat számos kísérletet és példát mutat a legújabb IKT (Információs és Kommunikációs Technológiák) tanítási-tanulási folyamatba közvetlen, vagy közvetett módon történő alkalmazására, szolgálva ezzel a digitális kompetenciák fejlesztését. A web 2.0 és az e-learning 2.0 háttértámogatása révén új korszerű oktatási módszerek (Piet Kommers, Pedro Isaías, Morten Flate Paulsen, Miguel Baptista Nunes) láttak napvilágot, melyek gyakran a mobil IKT alapú és az informatika eszközzel a tanulási környezetet is jelentősen átformálják. Ezek előjelzik a korszerű pedagógia módszerek alkalmazásának korát és szükségességét.

Az új technológiák (konkrétan mobil IKT eszközök) mindennapi használata a tanárképzés specializációs szakaszában igen nagy jelentőséggel bír - a szakképzés erre számos lehetőséget nyújt - mely elméletileg is kutatott alapokat nyújt kutatásainkhoz. Ezt támasztja alá számos nemzetközi kitekintő kutatás (Opening up Education), mely a magyar alkalmazott kutatások számára rendszerezheti a mai helyzetet. Ezek alapján építhetünk egy BYOD-megközelítésű (közvetlen infrastruktúrát nem igénylő) oktatási színtereken zajló kutatásra.

Az előadásban bemutatott vizsgálat a kutatás első részeként a szakképzés különböző területén tanuló generációkra jellemző mobil IKT eszközhasználati ellátottságukat és szokásukat dolgozza fel kvantitatív alapú kérdőíves felmérés mérési eszközt alkalmazva. A vizsgálat további célja ezen módszer és eszköztár élményalapon történő bevonása a hatékonyabb tanulási eredmény elérése érdekében. A kutatás első fázisaként az összehasonlító vizsgálat részeként a mobileszközök használatát térképeztem fel a felsőoktatásban tanuló hallgatók hallgatók körében, N=150 fős mintavétel által. Az eredmények közvetlen tanulságai alapján kialakított módszertani kultúra segíti a hallgatók eredményesebb tanulását.

**AZ 1970-ES EGRI AUDIOVIZUÁLIS NEMZETKÖZI
KONFERENCIA HATÁSA A FIATALOKNAK SZÁNT RÁDIÓS
KOMOLYZENEI ISMERETTERJESZTÉSRE – ÉS TANULSÁGAI
KORUNK SZÁMÁRA**

Morva Péter

Hochschule für Musik und Theater München

Az 1972-es évi oktatási határozat célja formálta a művészeti nevelésben az addigi lexikális és reprodukzív művészettörténeti ismeretelsajátítás helyett a műélvezetre nevelést, azaz az értékrend pedagógiai kiterjesztését az értékmonopolizmus lélekbevésése helyett. A kor számára elfogadottá tett társadalom- és tudomány személet kialakításához a komplexitás és az interdiszciplinaritás nyújtott hátteret. Megjelent a többszemponú, kontextuselv szerinti életszerű élménymagyarázat és válaszkérés. A tudáskonstrukció az absztrakttól haladt már a konkrét felé, didaktikai oldalon a tanulási környezet támogató jellegének igénye felerősödött, a nevelői szerepkör átértékelődött. Mindezt persze nem tudta már csupán dogmatikusan az iskolán belül elérni, ezért aktivizálnia kellett az iskolán kívüli nevelési erőket és mezőket, az oktatást pedig szinkronba kellett állítania a közművelődéssel.

Az új komplex célrendszernek a Magyar Rádió ismeretterjesztési tevékenysége esetében a komplex műsorok feleltek meg legjobban. Az aktivizáló és öntevékenységre ösztönző új műsorokra történő áttérés kimondottan az elektronikus médiumokra vonatkozó didaktikai elveit az oktatási határozatot megelőző 1970-es egri konferencia rakta le. Dicsérték a tömegkommunikáció közösségi élményszerűségét, a mikro- és makroirányú perceptuális kiterjedést, a „második valóságként” vizionált párhuzamos médiavilágot. Az egyoldalú pedagógus-központú oktatás helyett a pedagógus-vezérelt személyiségfejlesztést és önálló tevékenykedésre nevelés fontosságát hangsúlyozták. Mellőzték az oktatógép-szemlélet legmechanikusabb és legkevésbé cselekedtető formáit, és helyettük a rádiós (és televíziós) nevelő által irányított, pszichomotoros (az addigi túlzott verbalitást kiváltó) aktivitást, szabadabb válaszadást biztosító, kooperációra (csoportmunkára) serkentő módszerek kidolgozását javasolták. Szorgalmazták, hogy a tömegkommunikációs eszköz ne csak szemléltetőeszköz, hanem a tömegkommunikáció maga az „eleven szemlélet” legyen, azaz esztétikai értékadásával, életszerűségével a nevelt reprodukzív fantáziájának stimulálásán keresztül hasson, ösztönözze emócióit, felkeltve így érdeklődését, önkéntes figyelmét. Kiss Árpád védelmébe vette a diák önállóságát is: tekintélyelvű tananyag-központúság helyett fejlesztő tanuló-központúságot szorgalmazott. Prognosztikus látomása a permanens nevelés volt, metodikája a megértő hallgatás és modellnyújtás. Didaktikájának része a gondolkodtató órai légkör, és értékelési rendszerében a szoros ok-következmény összekapcsolása. Az így felvázolt pedagógiai paradigma nyomán kialakult tanulásméleti munkák és eredményeik új tanár- (médiaszemélyiség-) típust eredményeztek, amely már folyamatirányító szerepkört töltött be. A társadalmilag tevékeny, hasznos munkát végző, szabadidejét tudatosan kiaknázó, autonóm, azaz egy szóval szociokulturális minőségében fejlett diák pedig lassan a pedagógiai gondolkodás főszereplőjévé vált.

HOGYAN LEHET(NE) SIKERES EGY MOOC?

Námesztovszki Zsolt

Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar

Manapság egyre több szó esik az e-learningről, pontosabban a MOOC (Massive Open Online Course) lehetőségeiről és egyre több ilyen tartalom jelenik meg magyar nyelven is. Ezek a környezetek elsődlegesen azt eredményezik, hogy a tanulói közösségek nem a lakhely alapján, hanem az érdeklődési kör alapján formálódnak. Így a világ bármely részéről (nyelvtudástól függően) tudunk csatlakozni és naprakész tudást elsajátítani különböző online kurzusokon. Ezek a szakértői közösség tagjai megosztják egymással a tapasztalataikat és a tudásukat, valamint megvalósul az a tanulás a tanulótárstól is.

Az online tanulás és tanítás, a lehetőségek mellett, számos kihívást és nehézséget hordoz magában. Az online kurzusok tartalmának létrehozása sokszor ösztönös és nem követ már megadott modelleket, módszertani megoldásokat, valamint a tanulók tevékenysége is sokszor kaotikus, nem igazodik oktatástervezési elvekhez. Leggyakrabban a személyes kommunikáció hiányát hangsúlyozzák, de ezeket a folyamatok ennél sokkal összetettebb képet mutatnak. Kutatásunkban több mint 300 online tanuló szerepelt.

Előadásunkban az eddigi tapasztalatainkra, valamint az empirikus adatokra és a nemzetközi szakirodalomra építve bemutatjuk azokat a sikertényezőket, amelyek döntően befolyásolják egy MOOC teljesítési arányát. Ezen tényezők tudatában, hatékonyon online oktatástervezés segítségével, kiküszöbölhető az online oktatás egyik legnagyobb hiányossága, az alacsony teljesítési arány és a nagy arányú lemorzsolódás.

AZ ANGOL NYELVŰ MÉDIA HASZNÁLATA KORA GYEREKKORBAN

Nemes Magdolna

Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar

Az információ áramlását a digitális korban a hagyományosnak tekinthető televízió, rádió, nyomtatott sajtó mellett olyan egyéb (média)eszközök teszik lehetővé, mint az asztali és hordozható számítógépek, tablet, okostelefon stb. Ezek használata napjainkban szinte általánosnak mondható, és akár kisgyerekkorban is napi szinten megjelenhetnek. Modern pedagógia sem képzelhető el ma már a digitális eszközök nélkül, amelyek olyan törekvések nélkülözhetetlen elemeivé váltak, mint a game-based learning, media-based learning és edutainment. A 21. század elején a másik központi kérdés az idegen nyelv, elsősorban az angol nyelv ismerete. Már számos óvodában is megjelentek az idegen nyelvű tevékenységek, de a szülő otthon is megismertethet egy másik nyelvet gyermekével (pl. Learn English Family), valamint néhány hónapos kortól nyelviskolába is járhat a gyermekkel (pl. Helen Doron Early English).

Előadásomban a manapság két központi jelentőségű területet: az idegen nyelvű média hatását, illetve használatát korai kisgyermekkorban összefésülve vizsgálom. Ezen túlmenően egy debreceni óvodákban készült empirikus kutatás eredményeit (a vizsgálat ideje: 2016. őszől 2017 tavaszig, N=60) is bemutatom, melynek tárgya a gyermekek korai idegen-nyelv elsajátítására és a gyermekek médiahasználatára irányult. A kérdőíves vizsgálat a szülőket az idegen nyelvű médiumok használatáról, tartalmáról és idejéről kérdezte, valamint a szülői attitűdöket is vizsgálta, mindezt a korai idegennyelv-tanulás perspektívájában értelmezve.

ISKOLAVEZETŐI KOMPETENCIÁK: ELMÉLETEK ÉS TAPASZTALATOK

Németh Nóra Veronika

Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

A köznevelésben az intézményvezető elsődleges feladata, hogy intézményében támogató tanulási környezetet hozzon létre. A hatékony menedzsment és a tanulási környezet kialakítása, működtetése az igazgató vezetői kvalitásait tükrözi. Kutatásunkban az Európai Unió elvárásainak megfelelően kialakított öt részből álló kompetencia-keretrendszer alapján végeztünk felmérést: (1) a tanítás és tanulás irányításának és kezelésének képessége, (2) a változásmenedzsment kérdése, (3) a vezető saját önkontrollja az iskolai élet különböző területein, (4) a kollégákkal, munkatársakkal és az iskolai élet összes többi aktorával (tanulók, szülők, fenntartók) való megfelelő kommunikáció, és (5) az intézmény fenntartásához és működtetéséhez kapcsolódó feladatok ellátása.

Vizsgálatunk során az elmúlt öt évben 352 pedagógustól gyűjtöttünk példákat az öt vezetői kompetencia megnyilvánulásaira. Az adatokat kvalitatív módszerrel (kulcsszavak kiválasztása, kategorizálás) dolgoztuk fel. Eredményeink rámutatnak a magyarországi iskolarendszer legfőbb problémáira, s azok megoldási lehetőségeire egyaránt. A vezetői kompetenciákon keresztül megismerhetjük a tanulási környezet aktuális nehézségeit, a szervezeti átalakulás következtében végbemenő változások körüli problémákat. A vezető kompetenciáinak feltérképezése az iskolai élet szempontjából és a tanulási-tanítási folyamat hatékonyságának növelése érdekében nélkülözhetetlen információbázisnak bizonyult. Eredményeink segítségével a pedagógusképzés és a továbbképzés területén is új irányvonalak kialakítását valósíthatjuk meg.

NEVELÉSEN INNEN, MŰVÉSZETEN TÚL
ALKALMAZOTT DRÁMA ÉS SZÍNHÁZ MAGYARORSZÁGON

Novák Géza Máté

ELTE BGGYK

Az „alkalmazott” színházi formák (Applied Theatre) nem szükségszerűen állnak kívül a művészeti és nevelési tartományon. Kérdés, hogy nevelésen innen, művészetén túl milyen módon jelenik meg a nevelési szándék az alkalmazott színházi műfajok módszertanában? Van-e, s ha igen, milyen oktatásügyi relevanciája van ezeknek a nem konvencionális (színházi) terekben, civil szektor által keretezett, szociális és közösségi szinteken megjelenő programoknak? A magyarországi alkalmazott színházi formákkal dolgozó társulatok, formációk, műhelyek jellemzője, hogy szociálisan érzékenyek, társadalmi aktivitásra ösztönzők, etikailag és bizonyos műfajokban csoportterápiás szemlélettel is elkötelezettek. Amikor az alkalmazott színházi működések legfontosabb céljait keressük, reflektálnunk kell arra a Moreno, Brecht, Boal, Bond által megrajzolt folyamatra, amely a nézőt cselekvővé, alkotóvá, vagyis résztvevővé tette.

Az alkotói körök a legkülönbözőbb célok elérése érdekében alkalmaznak színházi formákat, például azért, mert közelebb kívánnak kerülni bizonyos társadalmi problémák megértéséhez, vagy hatalommal szeretnének felruházni (empowerment) olyan mozgásterében, szabadságában, a társadalmi és kulturális javak elérésében vagy képességeiben akadályozott, marginalizálódott és/vagy elnyomásnak kitett csoportokat, akik nem, vagy csak korlátozottan képesek az önálló érdekképviselőre. Csoportpszichoterápiás és csoportterápiás keretek között a színházi és dramatikus technikákat traumák feldolgozására, életvezetési problémák kezelésére is használják, érintett vagy sajátélményű önismereti csoportokban az önkifejezés, feszültség- és konfliktuskezelés vagy az ön- és társismeret szolgálatába állítják. A hazai reprezentációkat látva megállapítható, hogy a legerősebb jelenlét a közösségi színház eljárásaiban (fórumszínház, elnyomottak színháza, újabban dokumentum- és verbatim színház), a szociális színházi formákban és a szociodramatikus aktivitásokban tapasztalható.

A programok témái illeszkednek egyfajta hiánydramaturgiához: olyan jelenségek válnak aktuálisan és korunkra jellemzően színházi alapanyaggá, amelyek színpadi térbe (vagy az alkotók, színészek, résztvevők, kliensek testébe) emelésével tükrözik az értékvesztést, a társadalom anómiás állapotait, a perifériára szorult létezés, egyéni krízist.

A kutatás módszereivel elsősorban a szakirodalom-feldolgozásra, az alkotóműhelyek és programok felkutatására és bemutatására fókuszálok.

Az előadás során bemutatom a dokumentum-elemzések eredményeit (érintve az online-tartalmak vizsgálatát, filmek és előadás-felvételek felkutatását, Facebook- és YouTube-megjelenésekre való reflexiókat), közlöm az alkalmazott színház kulcsszereplőivel rögzített félig strukturált interjúk elemzésének eredményeit és megfogalmazom a színházi nevelési szakmai közösség számára tett ajánlásokat.

**KRITIKAI GONDOLKODÁST FEJLESZTŐ KÍSÉRLETI
DIGITÁLIS TANANYAGGAL TANULÓK TELJESÍTMÉNYÉT
BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK ÖSSZEFÜGGÉSVIZSGÁLATA**

Ollé János

Eszterházy Károly Egyetem, Neveléstudományi Intézet

Az online tanulás növekvő elterjedése és tartalomfejlesztés költséghatékonysága miatt a digitális tartalomipar számára az online tanulással kapcsolatos attitűdöket meghaladva kiemelten fontos kérdéssé vált a fejlesztés hatékonysága, a tanulás bizonyítható eredményessége. A digitális tartalomfejlesztés minősége leginkább az online módszertanra, a tevékenységközpontú interaktív tananyagok készítésének lehetőségére és az oktatástervezési modellek korszerűségére vezethető vissza. Korszerű digitális tananyag ma már nem fejleszthető megfelelő oktatástervezési modell nélkül (Ollé és mtsai, 2015).

Kísérleti tananyagfejlesztésünk egy adott szakterület meglévő tananyagának kritikai gondolkodás fejlesztését célzó átalakítására fókuszált. A fejlesztés során a korábban már bizonyítottan eredményes tananyagnak elsősorban a szöveges részét alakítottuk át, a vizuális elemek és a tartalom szerkezeti struktúrájának változatlanul hagyásával. A kísérleti tananyag belső logikai szerkezetében nagyobb arányban jelentek meg a kérdések, reflexiók, kérdés-válasz elemi részek, illetve a megértést facilitáló ellentmondások és okfeltáró magyarázatok (Bárdossy és mtsai, 2002). A kísérleti tananyaggal tanuló vizsgált személyek előismeretét, illetve a kritikai gondolkodást igénylő feladatokkal kiegészített általános tanulási teljesítményét tesztfeladatokkal mértük.

A kísérleti és a kontrollcsoport teljesítménykülönbségének elemzésén túl a tananyagfejlesztés számára kulcsfontosságú lehet, hogy a tanulás eredményességét milyen tényezők milyen mértékben határozzák meg. Hipotézisünk szerint az előismeret és tanulási teljesítmény között a kontrollcsoport esetében pozitív összefüggést, a kritikai gondolkodást fejlesztő tananyaggal tanuló kísérleti csoport esetén azonban semmilyen összefüggést nem tapasztalunk. A kontrollcsoport esetében az előismeret nem mutat szignifikáns összefüggést a teljesítménnyel ($r=0,44$, $p=0,150$), a kísérleti csoport esetén pedig gyenge, negatív, nem szignifikáns összefüggést találtunk ($r=-0,14$, $p=0,696$). A kísérleti tananyag hozzáadott értékének alapvető bizonyításán túl szerettünk volna pontosabb képet kapni a teljesítményt érdemben befolyásoló tényezőkről is. Lineáris regressziós összefüggés építhető fel a tanulást megelőző és általános vezetési gyakorlat, illetve az online tanulási környezetben való előrehaladás és az ott eltöltött idő tanulási teljesítmény befolyásoló hatására ($p=0,051$). A felsorolt tényezők a vezetéssel töltött órák számától eltekintve ($r=-0,68$, $p=0,029$) nem mutatnak szignifikáns összefüggést a tanulói teljesítménnyel. A negatív összefüggés felhívja a figyelmünket arra, hogy a tananyag elsősorban a kisebb tapasztalattal rendelkezők számára volt fejlesztő hatású.

A kritikai gondolkodás más fejlesztendő kompetenciákhoz hasonlóan kulcsfontosságú lehet nem csak az egyéni általános fejlesztésében, hanem az egyes szakterületek speciális tananyagainak, illetve a tanult ismeretek valós kontextusban történő alkalmazásának szempontjából is.

**PROBLÉMAMEGOLDÁST, KRITIKAI GONDOLKODÁS FEJLESZTŐ
ONLINE MÓDSZERTAN, ILLETVE TEVÉKENYSÉKGÖZPONTÚ
OKTATÁSTERVEZÉS EREDMÉNYESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA**

Ollé János – Janurikné Soltész Erika – Kovács Cintia

*Eszterházy Károly Egyetem, Neveléstudományi Intézet, Eszterházy Károly Egyetem,
Neveléstudományi Doktori Iskola*

Korunkban a tanulás és tanítás színterei egyre nagyobb mértékben áttérjednek a hétköznapijaink szerves részévé vált digitális eszközökre is. Ezzel egyidejűleg 21. század a tanulóival kapcsolatos elvárások között megfogalmazódnak olyan új kompetenciák, amelyek már egyértelműen a digitális eszközök konstruktív és produktív használatára vonatkoznak (European Commission 21st century Skills and Competences, ISTE 2016 Standards for Students). A digitális eszközök tanulási folyamatokba történő integrálásának hatékonyságát kutatások igazolták, a tanulási motiváció növelése mellett elősegítik a tanuló tanulási folyamatba való bevonódását (Hung, Hwang és Huang, 2012). Kutatási projektünk teoretikus oktatástervezési modellekre (pl. NEXIUS modell, Ollé és mtsai, 2015) építve kísérleti tartalomfejlesztést végez. A létrejött tananyagokkal tanuló célcsoport tanulási eredményességének mérésére irányuló vizsgálatok alapján válaszokat keresünk arra, hogy a meghatározott célokhoz igazodó tartalomfejlesztéssel és tevékenységtervezéssel létrehozott digitális tananyag és online tanulási környezet milyen mértékben teszi hatékonyabbá a fejlesztési célok elérését. Feladatunk az oktatástervezési modellek kutatási eredményekre és elméleti következtetésekre épülő korrekciója, illetve olyan tartalomfejlesztési megoldások kialakítása és pontos leírása, amelyek a tanulói eredményességet meghatározó tényezők összefüggérendszer alapján bizonyítottan hozzájárulnak a célok alapján leírható hatékonyság növeléséhez. A bemutatni kívánt kísérletünk egy projektszemléletű, tevékenységközpontú LMS felületén létrehozott kiindulási tananyaggal kapcsolatos tananyagfejlesztés. Az oktatási tartalom a közúti közlekedés szabályrendszerének egy szeletét: a körforgalomhoz kötődő ismereteket tartalmazza. A kiindulási - a továbbiakban a kontrollcsoport tanulási feladataként tekintett - tananyag mellé ugyanezzel a tartalommal készítettünk három különböző oktatástervezési és célstruktúra-megfontolás alapján kísérleti tananyagot. Ily módon létrejött egy-egy tananyag a kritikai gondolkodásra, a tevékenységközpontúságra és a problémamegoldó gondolkodásra optimalizálva, az eredeti médiaelemeket változatlan formájukban felhasználva. A kísérlethez önkéntes tanulókat választottunk (N=98), akiket véletlenszerűen négy csoportba osztottunk a négy tananyaggal történő tanuláshoz. A jelentkezés egy online űrlap segítségével történt, amelyből a háttérváltozókra vonatkozó adatokról és a körforgalom szabályaival kapcsolatos előzetes ismeretekről kaptunk információkat. A méréshez szükséges további adatokat a tanulást lezáró tudásteszt, valamint a Nexius-rendszer kurzusriportjai szolgáltatották. Az összefüggésvizsgálatok és különbözőségvizsgálatok megmutatták az online módszertani továbbfejlesztések irányait, rávilágítottak a tartalomfejlesztés szakmódszertanának fontosságára, és igazolták azt is, hogy korszerű digitális tananyag fejlesztése oktatástervezési modell alkalmazása nélkül ma már nem lehet hatékony.

A HAZAI NEVELÉSTUDOMÁNY ÉS A PUBLIKÁCIÓS TELJESÍTMÉNY

Polónyi István

Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

A magyar kutatók tudományos teljesítményét nemzetközi összehasonlításban vizsgálva meglehetősen kedvezőtlen képet kapunk. A Tudománypolitikai Stratégia (2014-2020) így ír: „Az adatok idősoros vizsgálata ... a publikációs produktivitás stagnálása nyomán Magyarország folyamatosan veszti el versenyelőnyét, miközben versenytársai hasonló adatai növekedést mutatnak.” (54. old).

A hazai kutatók egymillió lakosra vetített nemzetközi publikációinak számát 1996 és 2016 között a skopus adatbázisán (<http://www.scimagojr.com/>) vizsgáltuk. A neveléstudomány (Education) tudományágban és az azt befoglaló tudományterületen (Social Science) a magyar kutatói teljesítményt elemezve azt tapasztaljuk, hogy a társadalomtudomány területén a magyar fajlagos publikációs szám növekszik, de az ország helyezése romlik, mivel a fejlett országok fajlagos publikációinak átlaga erőteljesebben növekszik, mint a magyar. Viszont a neveléstudomány tudományágban a közleményszám is csökken.

Ugyanakkor a magyar nyelvű publikációk hasonló jellemzőit - a KSH adatbázisán - elemezve azt találjuk, hogy a neveléstudomány publikációs teljesítménye viszonylag jó a többi tudományterülethez képest. Ha annak az okát keressük, hogy ezzel szemben miért gyenge a nemzetközi publikációs teljesítmény, azt állíthatjuk, ennek egyik oka, hogy a neveléstudomány területén viszonylag jelentős a főiskolai kutatóhelyek száma, s alacsony a tudományos minősítéssel rendelkezők aránya. Egy másik ok, hogy a neveléstudomány esetében a kutatók orientációja inkább az, hogy a publikációk célközönségeként a hazai pedagógusokat tekintik.

A SZEMLÉLTETÉS LEHETŐSÉGEI AZ 1930-AS ÉVEK MAGYAR NÉPISKOLÁIBAN

Pornói Imre

Nyíregyházi Egyetem

A szemléltetés fontossága, Comenius-tól Locke-n és Rousseau-n keresztül Pestalozzi elméletéig alapozódott meg. A szemléltetést ennek megfelelően a XIX századi tömegoktatás intézményeiben is fontosnak tartották, hogy minél több érzéki benyomást szerezzenek a tanulók, odafordítva figyelmüket a megtanulandókra. Mindezt a folyamatot a Dilthey nevéhez fűződő élmény fogalma tette teljessé. Utóbbi nem pusztán az érzéki benyomások átélését jelentette, hanem annak belsővé válását szolgálta.

A kutatás arra keres választ, hogy Magyarországon az 1930-as években milyen szemléltető eszközök és taneszközök álltak rendelkezésre az iskolák számára, s a népiskolák számára milyen módszertani lehetőségeket nyújtott a korszak tanügyi sajtója. Ezek hivatalos követelményi alapját jelentette az 1925 évi népiskolai tanterv, mely a gyakorlati irányú nevelés irányába hatott, mivel minden tantárgy tanításánál a gyakorlati élet követelményeit állította előtérbe. Ezt erősítette a VKM 1932.59.056 rendelete is. Éppen ezért a tanítóknak minél több teret kellett biztosítaniuk a cselekvő szemléltetésnek oly módon, hogy azon kérdések elsőségét hangsúlyozta, melyek szemléltetésére volt lehetőség a népiskolákban. Ezt erősítette az a kíváncsi, mely szerint lehetőséget kellett arra is biztosítani, hogy a tanulók a tanultakat vagy az életben alkalmazzák, vagy azzal kapcsolatba hozzák. A szemléltetést az 1941.évi tanterv nem célként, hanem a nevelőoktatás eszközeként határozta meg, mely a tanulók tevékenykedtetését, az aktív ismeretszerzést állította középpontba, mely folyamatban a tantó szerepe az irányítás.

Ehhez a munkához az általános felszereléseken kívül az írás-olvasás, a számolás-mérés, a földrajz, a történelem, az egészségügy, a természetrajz, az állattan-növénytan tantárgyai mellett természettudományi kísérleti eszközök és szerek egész sora állt rendelkezésre. Ezeket egészített ki a mozgókép, a film, mely a századfordulós Magyarországon már rendelkezésre állt oktatást segítő tartalmakkal. Előbbiek beszerzését természetesen a szükségleten kívül az anyagi lehetőségek is befolyásolták. Utóbbi akadály elhárítására lehetőségként a Néptanítók Lapjában bemutatott saját készítésű eszközök álltak a néptanítók rendelkezésére.

A FELSŐOKTATÁSI LEMORZSOLÓDÁS MUTATÓI ÉS ELŐREJELZŐI EGY REGIONÁLIS EGYETEMEN

Pusztai Gabriella – Szemerszki Marianna

*Debreceni Egyetem, Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központ, Eszterházy Károly
Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet*

A hallgatói lemorzsolódás, a diplomaszerzés elmaradása (non completion / drop out) problémájának kutatása egyidős a felsőoktatási expanzióval (Tinto, 1975; Merill, 2015). A felsőoktatási tanulmányok alatt történő lemorzsolódás arányszámát meghatározó módszertan körül nincs konszenzus. Az OECD true cohort módszertana (a felsőfokú tanulmányok befejezésének egyéni szintű követésén alapul), a cross sectional módszer a végzetek és az új belépők arányszámát és a képzés elvégzéséhez szükséges időszakot veszi alapul. Magyarországon általában 30-40%-ról (Varga, 2010) beszélnek, az alapképzésre jellemző a magasabb arány (2014-ben 36-38%), a mesterképzésben általában ennek nagyjából a fele morzsolódik le (14-17%) (Derényi, 2015), a doktori képzésben pedig, ahol szintén nehéz meghatározni a lemorzsolódás fogalmát, egyes területeken a doktoranduszok fele nem szerzett fokozatot tíz éven belül (Pusztai 2008).

A döntési mechanizmusokról keveset tudunk, de a lemorzsolódás jelensége egyértelműen azon jelenségek közé tartozik, melyek miatt a kibővült felsőoktatás nem tudja ellátni a társadalmi egyenlőtlenség mérséklése tekintetében várt szerepét. Oktatáspolitikai szempontból azért jelent problémát, mert a diplomaszerzési arányok összehasonlításokban is kedvezőtlen képet nyújthatnak egy-egy felsőoktatási rendszerről vagy intézményről. A hazánkban működő felsőoktatási információs rendszer valamennyi hallgató felsőoktatási tanulmányokkal kapcsolatos adatait tartalmazza, így lehetőséget nyújt olyan elemzések elvégzésére, amelyek révén képet kaphatunk a felsőoktatási rendszeren belüli tanulási utak sajátosságairól éppúgy, mint az esetleges megtorpanásokról, vagy a végleges lemorzsolódásról.

Előadásunkban egyrészt a legnagyobb vidéki regionális egyetem alapszakjaira 2008-ban belépők FIR adatbázisán mutatjuk be a beiratkozott hallgatókat a tanulmányuk teljes időszakában, kitérve a lemorzsolódás egyéni és intézményi értelmezési lehetőségeire, mutatóira is, másrészt hallgatói survey adatokra támaszkodva azonosítjuk a lemorzsolódási rizikóval küzdő hallgatók jellemzőit. A többféle megközelítés együttes alkalmazásával többet tudhatunk meg a lemorzsolódás jelenségéről és hozzájárulhatunk a megelőzését, kezelését szolgáló beavatkozások tervezéséhez is.

A DIGITÁLIS ÁTÁLLÁS INDIKÁTORAI A PEDAGÓGUSKÉPZŐ INTÉZMÉNYEKBEN

Racsko Réka – Kis-Tóth Lajos

Eszterházy Károly Egyetem

Napjainkban az európai szintű, felsőoktatási fejlesztéseket célzó programokban kiemelt szerep kap a gyorsan fejlődő, és az átalakuló tudáspiaci igényekhez rugalmasan reagálni képes szektor, amely az alkalmazott tudományok egyetemeiben (Professional Higher Education, PHE) tárgyasul. Ezzel összhangban a hazánkban érvényben lévő felsőoktatási stratégiában is jól látható, hogy milyen markáns szerepet kap a teljesítményelvű oktatási-tanulási környezet kialakítása. Mindkét fejlesztési irány hasonló célt szolgál: a rugalmas, minőségi és (munkaerőpiaci és társadalmi kihívásokra) adaptív felsőoktatás kialakítása.

Ehhez elengedhetetlen az intézmények digitális átállása, amely túlmutat az infrastrukturális fejlesztéseken, szükséges hozzá a humánerőforrás képzése, a taneszközök és a módszertan modernizációja is.

A digitális átállás alatt ugyanis azt a folyamatot értjük, amely során az IKT-műveltség kiteljesedése valósul meg a humán teljesítménytámogató technológia eszközszerkezetének alkalmazásával, az információs társadalom technológiáinak (IKT-eszközök) elterjesztése és integrálása révén. Ennek során kiemelt szerepet kapnak az eszközök és azok virtuális környezetei (applikációk, internet), illetve azok a készségek és kompetenciák, amelyek által ezek az elemek magabiztos, kritikus és probléma-centrikus alkalmazása valósul meg a tanulás-tanítás céljából, a tartalomhoz való kötöttség nélkül, a megfelelő oktatási célokhoz kapcsolódó új tanulási környezetek kialakításával. (Racsko, 2016)

Sajnos ezzel együtt sokszor megfigyelhető jelenség, hogy a technológia oktatási alkalmazása inkább bizonytalanságot okoz, azaz destabilizáló tényezőként jelenik meg (Koltay, 2010). Ahhoz, hogy ez hatékony legyen, „erős szakmai támogatás és nagy érzékenységgel végrehajtott fejlesztés szükséges, [...] hogy túllépjünk azokon a tantervi konstrukciókon és pedagógiai hagyományokon, amelyek leszűkítik arra vonatkozó elképzeléseinket, hogy milyen legyen a digitális környezetben folyó tanulás” (Merchant 2009 idézi Koltay, 2010. 306. o.)

A kutatásunk fókuszja a pedagógusképzés, amely a felsőoktatás sajátos jellemzőkkel rendelkező stratégiai ága, amelyben a jövőbeni változásoknak a köznevelés megújulására is jelentős hatással vannak. kell szolgálniuk.

Célunk e területen egy olyan indikátorrendszer kidolgozása, amely az elektronikus tanulási környezet jellegzetességeinek feltárása révén (1) a humántőke (tanár és hallgató), (2) a technikai feltételek, (3) valamint a tartalmi elemek (curriculum és módszertan) deskriptorok köré csoportosul. E munka során kiemelt szerepet kap azoknak a súlyponti kritériumoknak a meghatározása, amely alapján mérhetővé válik az adott intézmény digitális átállásának koefficiense (DIÁK), és megállítható, hogy a digitális átállás folyamata megtörtént-e.

TIZENEGYEDIKES EREDMÉNYEK MATEMATIKÁBÓL A BUDAPESTI GAZDASÁGI SZAKKÉPZÉSI CENTRUMBAN

Salamon Anikó – Varga Zoltán Balázs

Budapesti Gazdasági Szakképzési Centrum

A végzettség nélküli iskolaelhagyás egyik fő tényezője a rossz vagy romló tanulmányi eredmény (Fehérvári, 2015). A lemorzsolódásban kiemelten érintettek a szakképzésben részt vevő tanulók, az Oktatási Hivatal által az idei tanévben bevezetett jelzőrendszer (A végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégia, 2014) előzetes eredményei alapján a tantárgyi bukások száma matematikából a legmagasabb. A Centrum vezetésének kiemelt célja a tanulók matematika tudásának rendszeres felmérése (Varga, 2016). A jelenlegi 11. évfolyamos matematika mérés összeállítása a kerettanterv alapján történt, a feladatlapot 1486 tanuló írta meg 2017. május 29-én, közülük 149 tanuló gimnáziumi képzésben, a többiek szakgimnáziumi képzésben vesznek részt.

A tanulók átlageredménye 36 százalék, a szórás 22 százalékpont. A tanulók háromnegyede 50 százalékos vagy ennél alacsonyabb eredményt ért el. Az első kvartilis értéke 18 százalékpont, azaz a tanulók egynegyedének eredménye nem haladta meg ezt a szintet. Legalább 80 százalékos eredményt ért el a tanulók 5 százaléka (73 fő), amiből 60 fő két tagintézmény tanulója. Tíz százalék alatti eredményt ért el a tanulók közel egytizede (140 fő), összesen 15 tagintézményből.

Az adatok tagintézményenként történő összesítését követően megállapítottuk, hogy a feladatlap két feladata (kombinatorika és koordinátageometria) esetében szignifikáns az összefüggés ($r=0,55$ és $r=0,45$, $p<0,05$, illetve $r=0,64$ és $0,55$, $p<0,01$) az adott évfolyam Országos Kompetenciamérésen elért matematika és szövegértés eredményével. A koordinátageometria feladaton elért eredmények statisztikailag jelentős összefüggést mutatnak az iskola fejlesztő hatásával. (Fejlesztő hatás: a megfelelő képzési forma telephelyeire illesztett regresszió alapján a tényleges érték a tanulók korábbi eredményeinek tükrében kiszámított várható eredményhez képest, értéke lehet "magasabb", "nem különbözik" vagy "alacsonyabb").

A felmérés eredményei alátámasztják, hogy a Centrum tagintézményeiben nagy különbségek vannak a tanulói teljesítmények között. A legalacsonyabb szinten teljesítő tanulókat a tagintézmények nagy részében megtalálhatjuk, ugyanakkor csak három iskolában ért el valamennyi tanuló legalább 10 százalékos eredményt. Az iskola fejlesztő hatásával kapcsolatban tapasztalt szignifikáns összefüggések a pedagógiai hozzáadott értékben rejlő további lehetőségekre mutatnak rá.

TANÁRI MESTERKÉPZÉSBEN RÉSZTVEVŐ HALLGATÓK TANÍTÁSSAL KAPCSOLATOS NÉZETEINEK VÁLTOZÁSA

Salát Magdolna

*Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi
Intézet*

A tanárjelöltek tanítással kapcsolatos nézetei a tanárképzés során fontos szerepet játszanak. A tanárképzésbe belépő hallgatók tanulói tapasztalataikkal és az ezekből fakadó naív nézetekkel lépnek be a képzési folyamatba (Falus, 2001). A nézetek, előzetes tudásként, befolyásolják a képzés során megszerezhető tudások beépülését (Falus, 2006.). Éppen ezért a nézetek feltárása, tudatosítása elengedhetetlen eleme a képzésnek.

A nézetek feltárásnak egyik lehetséges eszköze a fogalomtérképek használata. (Szivák, 2002.) Az eszköz jól használható kutatási és fejlesztési eszközként is. Éppen ezért ma már sok tanárképzési kurzus eleme, mely a reflektív gondolkodás fejlesztését is szolgálja (Szivák, 2014.).

A bolognai tanárképzési rendszerről, az abban résztvevő hallgatókról és a képzésben zajló folyamatokról nem rendelkezünk sok adattal (Ercsei-Jancsák, 2011.). A képzési szerkezet egyik legfontosabb sajátossága az azt megelőző és azt követő osztatlan tanárképzési rendszerekhez képest, hogy a jelöltek megelőző felsőoktatási tapasztalatokkal hoztak döntést a tanári pálya választásáról.

A képzési curriculumot alapvetően a bolognai tanárképzés számára a képzési és kimeneti követelményekben megfogalmazott tanulási eredmények befolyásolták (15/2006 (IV. 3.) OM rendelet 4. sz. melléklet). A KKK tartalma az osztatlan tanárképzésben sem változott.

Kutatásomban az Eötvös Loránd Tudományegyetem tanári mesterképzésében résztvevő hallgatóinak tanítással kapcsolatos nézeteit illetve azok változását követtem nyomon, a képzés négy pontján megvizsgálva azt. A vizsgálatban egy hosszabb kérdőív egyik elemeként fogalomtérképes módszert használtam.

Előadásomban szeretném bemutatni, hogyan alakulnak a hallgatók által a fogalomtérképekben használt fogalmak, felfedezhető-e ebben a folyamatban valamilyen fejlődés, milyen kategóriák mentén rendezhetők ezek a fogalmak.

A vizsgálat fontos eleme annak feltárása, hogy látható-e kapcsolat az ELTE képzési programjában szereplő fogalmak és fogalomtérképek elemei között. A kutatást éppen ez teheti aktuálissá az osztatlan tanárképzés számára, hiszen a képzés tartalmi, kulcsfogalmai nem változtak.

A XVI. ÉS XVII. SZÁZAD ÚJ ISKOLATÍPUSAI ÉS AZOK TANULÁSI TEREI

Sanda István Dániel

Óbudai Egyetem TMPK

A reformáció lutheri és kálvini elveit követő felekezetekben kezdetektől hangsúlyos volt az iskolaügy. Mindkét reformátor szívügyének tekintette a felnövekvő generációk oktatását. A meginduló ellenreformációval minden felekezet a társadalmi küzdelem fontos eszközét látta benne, és ez a harc a küzdő feleket (katolikusokat és protestánsokat) egyaránt meglévő iskoláik (egyre) jobb megszervezésére ösztönözte.

Levéltári kutatásaim nyomán egy-egy konkrét iskolaépület birtoklására vonatkozó rivalizálás példáin elindulva jutok el a kollégiumok és líceumok kialakulásának történetéig.

Külön fejezetben tárgyalom Comenius hatását egyrészt a hazai iskolaügyre, másrészt az által kialakított pedagógiai környezetre. Elemzem és értelmezem azt a – tanteremvitában és az iskolaépítészetben – máig ható feszültséget, amely egyrészt esztétika és funkcionalitás között feszül, másrészt a tanterem díszítéséről, mint „szemet gyönyörködtetésről” szól.

Megvizsgálom, hogy a tanár központi szerepével szemben, melyet Comenius az ülésrenddel eleve meghatározott, az általa tervezett és kifejlesztett tankönyvek milyen módon járultak hozzá a tanári előadástól, és ezzel a tanártól való függés csökkenéséhez.

A tanítás-tanulás viszonyát vizsgálva az elemzett comeniusi írásokban (*Didactica Magna*, *Orbis sensualium pictus*, *Janua Linguarum aurea reserata*) nincsen egyetlen szövegrészlet sem, mely a tanuláshoz adna az elsőbbséget. Ezért Comenius XVII. századi pedagógiai térkonceptióját nem tekinthetjük a „nyitott tanterem” előfutárának. Ugyanakkor koncepciójának egyes aspektusai, például ami a reáliák bevonását illeti – továbbá a szervezés és fegyelem perfektualizálása –, megelőlegezi bizonyos részeit korunk tanteremreformjának.

Kutatásom fontosabb primer forrásai:

- a Veszprémi Káptalani Levéltár Protestáns anyaga
- a Veszprémi Káptalani Magánlevéltár (*Liber cathedralis*) anyaga
- Comenius J. A. (1992): *Didactica magna*. Seneca Kiadó, Pécs.
- Comenius J. A. (1977): *A világ útvesztője és a szív paradicsoma*. (Madách Könyvkiadó, Pozsony – Európa Könyvkiadó, Budapest.
- Comenius. J. A. (1728): *Orbis sensualium pictus*. Lőcse. Elérhető:
http://www.sk-szeged.hu/statikus_html/kiallitas/honapkonyve/comenius/orbis.html
- Comenius egyéb írásai:
http://www.patakarchiv.hu/cariboost_files/comGuly2.pdf

A TANULÓK TÁRSAS KAPCSOLATAINAK VÁLTOZÁSA EGY LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLAT TÜKRÉBEN

Sápiné Bényei Rita

Debreceni Egyetem Gyakorló Iskolája

A XXI. századi oktatás új feladatai között olyan értékes képességek kialakítása és fejlesztése szerepel, mint a társas hatékonyság, döntésképeség, szociabilitás. A tanároknak ehhez a fejlesztéshez olyan pedagógiai módszerekkel kell rendelkezniük, amely segítségével képesek felismerni a diákok egyéni szükségleteit, szervezni az egyéni fejlesztési folyamatukat, segíteni önálló tanulásukat és felelősségteljes tevékenységüket. Ebbe a keretbe illeszkedik a diákok együttműködési képességének vizsgálata. Kutatásunkban általános iskolai tanulók együttműködési és társas készségét vizsgáltuk Kósáné (1998) 30 itemes kérdőívével. Első adatfelvételünk 2016 májusában (n=178) általános iskolai 5-7.-es tanuló együttműködési és szociális készségét vizsgáltuk. Kutatási kérdéseink: 1. Az eltérő módon jelentkező információk, érzelmek, agresszió, stressz feldolgozásának minősége gyakorlással fejleszthető, megváltoztatható. 2. A diák megismerve saját szociális készségeit tudatosan képes változtatni társas kapcsolataik minőségén. 3. A szociális készségek változása nemek szerint eltér. Hipotéziseink bizonyítására ismételt lekérdezést végeztünk 2017 májusában. Eredményeink alapján változást tapasztaltunk az osztály működése, a barátkozás, az érzelmek kifejezése az agresszió-és stresszkezelésében. A tanárok a kutatás eredményeit megismerve diákjaik társas kapcsolatainak erősségeikre alapozva tarthatják órájukat, egyéni tanácsadáson segíthetik tanítványaik eredményességét. Hasznosak érezzük munkánkat intézményi szinten, mivel azt látjuk, hogy a diákok együttműködési képességét a pályaválasztás idején érdemes fejleszteni, illetve szociális készségeiket a pályaválasztáskor figyelembe venni. A diákok szempontjából a kutatás hozadéka, hogy a tanulók hatékony tanuláshoz érdekében képesek irányítani saját kapcsolataikat, ezzel motivációjuk, önértékelésük nő. Annak empirikus bizonyítása, hogy milyen módszerrel fejleszthető ez hatékonyan egy következő kutatás témája.

SZATMÁRI PEDAGÓGUSKÉPZÉS A HALLGATÓK ÉS A VÉNDIÁKOK SZEMSZÖGÉBŐL

Stark Gabriella Mária

Debreceni Egyetem Neveléstudományi Doktori Program

Előadásom célja a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Szatmári Tagozatán tanuló pedagógusjelöltek, illetve oklevelet szerzett diplomások populációjának bemutatása, s ezáltal a régióbeli kisebbségi pedagógusképzés néhány jellemző vonásának bemutatása. Feltérképezem azokat a tényezőket, amelyek befolyásolják a kisebbségi pedagógushallgatók intézmény- és szakválasztását, illetve pályaelkötelezettségét. Értelmezési keretemet a kisebbségi oktatás magyarázó tényezői képezik, kiemelten a kisebbségi tanulási útvonalak. Első lépésben intézményi statisztikákat gyűjtöttem a Szatmári Tagozatról, az anyakönyvek alapján adatbázist készítettem az intézményben pedagógusdiplomát szerzett hallgatókról. Vizsgálati módszereként a survey módszerét alkalmaztam, írásbeli lekérdezés (N= 226), illetve interjú (N= 12) formájában. az intézmény végzős hallgatói, illetve pedagógusoklevelet szerzett alumnusai körében a Szatmári Tagozaton.

A vizsgálati alanyok többsége tisztán kisebbségi tanulási útvonalat járt be, folytatásként a pedagógusi tanítási útvonalat választotta, elsősorban Romániában kisebbségi oktatásban dolgozik. A megkérdezettek majdnem fele már rendelkezett valamilyen pedagógus oklevéllel az egyetemi tanulmányai előtt: elsősorban középfokú óvodapedagógusi vagy tanítói oklevéllel, más tanári oklevéllel, illetve posztliceális oklevéllel. A pedagógusjelöltek és diplomások elkötelezettek képző intézményükkel szemben, s elég jónak ítélik meg a pedagóguspálya presztízsét. A vizsgálat eredményei szerint a pedagógusképzés választását a pedagóguspálya iránti elköteleződés, a biztos kereset és a tudásgyarapítás befolyásolja. Kiemelten mérvadó a pedagógusjelöltek és diplomások egy rétegére az anyanyelven való tanulás lehetősége és a lakóhelyhez való közelség, vagyis a regionális kisebbségi egyetem vonzóereje.

A kisebbségi pedagógusjelölteket és pedagógusokat a következő csoportokba soroltam a vizsgálat eredményei alapján: regionális kisebbségi, modellkövető, romantikus, elkötelezett pedagógus, valamint pragmatista. Az interjúk megerősítették a pragmatista irányvonalat (a felsőfokú oklevél szükségességét a már meglévő pedagógusoklevél kiegészítéseként), valamint a romantikus attitűdöt (gyermekkorai álom beteljesülése).

AZ ONLINE JÁTÉKOK HASZNÁLATA A FIATALOK KÖRÉBEN

Szabó József

Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Az online játszható játékok egyre nagyobb szerepet töltenek be a fiatalok életében. Ezek a játékok (game) olyan komplex világok, melyek szabályokra épülnek, ahol több megoldási út között lehet választani a célok elérése érdekében, köztes célok kijelölésével. A játék során megszerzett képességek jól használhatók a valós környezetben, akár az iskolai tanulmányok során is. (Lee & Hammer, 2011). Fuster és munkatársai (2012) a Word of Warcraft játékosai között kérdőíves kutatást végezve a játéktevékenységet irányító négy fő motivációs tényezőt különítenek el, ezek a szocializáció, az exploráció, a teljesítési vágy illetve a disszociáció. Az online közegben játszott szerepjátékok, az MMORPG-k (Massively Multiplayer Online Role-Playing Game, esport) olyan virtuális világok, amelyek interaktív, dinamikus és ingerdús környezetet testesítenek meg, ami fejlesztő és jótékony hatással lehet a játékosokra szociális, kognitív és érzelmi tekintetben. (Ducheneaut & Moore, 2005) A modern játékok mechanikai és dinamikai elemeinek felhasználásával valósítható meg a 'gamification' nevet viselő módszer, amely egyik sikeres eszköze lehet az oktatás színvonalasabbá, élvezetesebbé és hatékonyabbá tételére a fiatal generációk számára. A módszer szükségességét a megváltozott nevelési attitűdök, az elavultnak tekinthető oktatási módszerek, az internet térhódítása mellett az érzelmi kompetenciák fejlesztésének igénye jelzi.

Az esport jellegű (MMOERPG) játékok használatával kapcsolatosan 2016-ban végeztünk előkutatást 100 fő 12-14 éves fiatal bevonásával két általános iskolában. Ezt követően újabb, 2017. évi kutatásban 250 fő 14-16 éves fiatalot kérdeztünk meg két debreceni iskolában, a teljes évfolyamokat bevonva.

Hipotézisünk szerint a fiatalok többsége aktívan használja az esport jellegű játékokat, és hasznosnak is tartják azokat. A játék mellett megfelelő idő jut az egyéb tevékenységekre, a hagyományos sportra és a szórakozásra. A játékhasználat nem befolyásolja a tanulmányi eredményüket. Az online játékok segítik a kommunikációs készségek fejlesztését.

A megkérdezett korcsoport többsége a két klasszikus esport játék, a CS:GO és a LOL mellett a Minecraft valamelyik verzióját, a Sims-t és a FIFA-t használja. Többségük a 18 éven felülieknek szánt, kifejezetten harci játékokat részesíti előnyben. A lányok és a fiúk játékhasználatuk jelentősen eltér egymástól mind a játékokra fordított idő, mind a választott játékok tekintetében. A tanulás és az új ismeretek megszerzése szempontjából hasznosnak ítélik az esportot, többek között azért, mert elsajátíthatják a stratégiai gondolkodást, fejleszthetik a logikai képességeiket és a reagáló készségeiket.

Kutatásunk arra is rávilágít, hogy az oktatásban a Z generáció számára az ismeretátadás új formáit kell megvalósítani, amire már számos konkrét példát is láthatunk.

DIGITÁLIS ESZKÖZÖK A ZENETANULÁSBAN

Szűcs Tímea

Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Napjaink gyorsan változó világában kulcsfontosságú, hogy a gyermekek oktatása során éljünk a technikai fejlődés adta modern eszközök használatával. A mai diákok életében kiemelkedő szerepet töltenek be a digitális eszközök, így a tanításuk során is érdemes bevonni az IKT eszközöket a hagyományos módszerek mellé. Ezzel motiválhatjuk őket (Condie és Mundro 2007; Forgó 2013; Sheldon és mtsai. 1999), jobban bevonhatjuk az aktuális tananyag vagy előadási darab elsajátításába. Vannak olyan programok és alkalmazások, amelyekkel élvezetesebbé tehető a kottaolvasás, ritmusképletek megtanulása vagy a zeneszerzők munkásságának megismerése (pl.: Zenesziget alkalmazás). Emellett a pedagógusok előmeneteli rendszere (326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet) kiemeli a folyamatos fejlődés fontosságát, valamint a digitális kompetencia fejlesztését.

Előadásomban egy empirikus kutatás néhány eredményével szemléltetem a digitális eszközök szerepét a zenetanulásban. A 2016-ban végzett kutatás során kvantitatív módszert alkalmaztunk, amely során papír alapú kérdőívet használtunk. A felmérésben több megyeszékhely nagy múltra visszatekintő alapfokú művészeti iskoláinak nyolcadik osztályos tanulóit (n=270 fő) és kontrollcsoportként több általános iskola szintén nyolcadik osztályos tanulóit kérdeztük meg (n=285 fő). A kontroll csoport esetén ügyeltünk arra, hogy csak zenét nem tanuló gyermekek válaszoljanak. A kérdőív kérdéscsoportjai között szerepeltek az IKT eszközök használatára vonatkozó kérdések mind a zenét tanulóknál, mind a kontroll csoportnál.

Hipotézisünk szerint a zenét tanuló diákok körében is egyre többen használnak IKT eszközöket a zenetanulás során. Ezek az eszközök segítik és motiválják a gyermekeket, amely új lehetőségeket adhat mind a tanulók, mind a tanáraik kezébe. Eredményeink azt mutatják, hogy valóban megjelentek az IKT eszközök a zenét tanuló gyermekek zenetanulási folyamatában, és sokoldalú segítséget nyújtanak a zenedarabok elsajátításában, formálásában. Véleményünk szerint mind a gyermekeknek, mind a tanáraiknak érdemes élni a technikai fejlődés adta lehetőségekkel, hogy hatékonyabbá, változatosabbá és vonzóbbá tegyék a zenetanulás folyamatát.

**A BÖRTÖNOKTATÁS HATÉKONYSÁGÁNAK,
SIKERESSÉGÉNEK KÉRDÉSEI A BÖRTÖNTANÁROK ÉS A
BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI SZEMÉLYZET SZEMSZÖGÉBŐL**

Takács-Miklósi Márta – Dézsi Judit

*Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet, Tiszaalöki Országos
Büntetés-végrehajtási Intézet*

A magyar börtönügy szakmai előrehaladásának kulcskérdése, hogy a büntető-végrehajtási szervezet személyi állományának milyen a felkészültsége, a szellemi beruházás ugyanis potenciális stratégiai értéknek jelenik meg a szervezet értékrendjében. Kiemelt szerepet tölt be ezen kívül a személyzet anyagi-erkölcsi megbecsültsége, személyes fejlődés lehetősége, előmenetel módja szakmai pályafutásuk során. A büntetés-végrehajtási feladatok elvégzéséhez jól képzett szakemberek szükségesek, akik érzelmileg és egzisztenciálisan is erősen kötődnek a munkahelyükhöz és képesek munkájukat sajátos körülmények között, pozitív attitűddel ellátni. A személyzet mellett a börtönben tanító pedagógusok helyzete is sajátos, úgy kell színvonalas, eredményes munkát végezniük, hogy fluktuációból és esetenként tartós létszámhiányból eredő méltatlan körülmények közepette tudjanak részt venni a fogvatartottak reintegrációra való felkészítésében és őrzésében.

A bűnelkövető társadalomba való visszaillesztésének, más szóval reintegrációjának elősegítése kulcsfontosságú a büntetés-végrehajtás időszakára vonatkozóan. Ezen cél elérése többszakértős munka eredményeként valósulhat meg, ezért van szükség a reintegráció keretében nemcsak büntetés-végrehajtási szakemberek, hanem pedagógusok, pszichológusok, szociológusok, orvosok, nevelők és más szakemberek segítségére.

2017-es, Magyar Börtönügyi Társaság által támogatott kutatásunkban a börtönben tanító pedagógusok körében interjú felvételével gyűjtöttünk információt két helyszínen, a Tiszaalöki Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben és a Hajdú-Bihar Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben. Kutatásunk általános céljaul tűzttem ki, hogy a büntetés-végrehajtási intézetekben tanító pedagógusok – munkájuk differenciáltságából fakadó rálátásuk, tapasztalataik sokszínűségét kihasználva – véleményét alapul véve, minél szélesebb körből nyerjünk információt arra vonatkozóan, hogyan látják, értékelik saját munkájukat a fogvatartottak reintegrációjának elősegítése szemszögéből.

Előadásunkban a börtöntanárok tapasztalatait mutatjuk be, részletesen megvizsgáljuk a büntetés-végrehajtási intézetekben oktató pedagógusok motivációjának alakulását, munkájuk eredményességének, sikerességének kérdését. Foglalkozunk a büntetés-végrehajtási személyzet fogvatartottak tanítására, reintegrációjára vonatkozó nézeteinek összefoglalásával is, kitérve arra, mennyire tartják hatékonynak, eredményesnek a börtön reintegráció elősegítése érdekében végzett tevékenységét.

**A NEM OKTATÁSI CÉLLAL LÉTREJÖVŐ DIGITÁLIS
TARTALOM PEDAGÓGIAI FELDOLGOZÁSÁNAK
LEHETŐSÉGEI A MULTIKULTURALITÁS ÉS A TÁRSADALMI
ESÉLYEGYENLŐSÉG TÉMÁIBAN**

Thun Éva

*Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar
Neveléstudományi Intézet*

A tanárképzés új tantervei már tükrözik a képzés olyan elmozdulását, amely a pedagógia eddigi főként pszichológiához kapcsolható interdiszciplinaritását - többek között - a szociológiával, kulturális antropológiával és a kulturális tanulmányokkal is kibővíti.

Állításunk szerint ez azonban nem jelenti azt, hogy a témák mellett az említett társadalomtudományok értelmező kategóriái is beépülnének a neveléstudomány elméleteibe és a pedagógusképzés gyakorlatába. Az tanárképzés és a neveléstudomány aktorai gyakorta nem tekintik magukat ugyanannak a társadalomnak részeiként, amelyben a már végzett tanárok és tanulók élnek.

Az előbbiből következően, bár létezik a multi- és interkulturalitás és az esélyegyenlőség pedagógiai diskurzusa, de erősen bürokratikus előíró és leíró formában. A témákhoz tartozó tudástartalom kissé rendezetlen és nagyrészt másodfeldolgozott szakirodalom, az empirikus vizsgálatok során létrejött tudás helyett.

A multi- és interkulturalitás, valamint az esélyegyenlőség témái ma naponta megjelennek a populáris kultúra – főként digitális felületeken közvetített – tartalmaiban. Kijelenthetjük, hogy jórészt köznapi, és ezért ellenőrizetlen tudások és vélekedések uralják a kultúrának ezen fórumait.

Semmiképp sem hagyhatjuk figyelmen kívül a populáris médiumokban megjelenő vélekedéseket, hiszen ezek erős szocializációs tényezőként hatnak a tanárképzésben tanuló hallgatókra is.

A neveléstudomány nem megkerülhető feladata empirikus vizsgálatok segítségével feltárni a tanárképzésben tanuló hallgatók tudását és annak forrásait a multi- és interkulturalitás, valamint az esélyegyenlőség témáiban, valamint feladata olyan tanulási módszertanok kidolgozása, melyek tartalomként beemelik a köznapi tudást is – oly módon, hogy azt kritikus elemzés során dolgozzák fel.

Az előadás arra tesz kísérletet, hogy egy esettanulmány formájában bemutassa ez utóbbi folyamatot.

EGYETEMI KURZUSOK HATÉKONYSÁGNÖVELESE A MAZUR-FÉLE PEER INSTRUCTION MÓDSZERREL

Tóth Zoltán

Debreceni Egyetem

Kevés olyan oktatáskorszerűsítési módszert ismerünk, amely bizonyítottan hatékony, az oktatók és a hallgatók számára is elfogadható, és könnyen beilleszthető a „hagyományos” frontális oktatásba. Az egyik ilyen az „egymás tanítása” módszer, melyet Eric Mazur amerikai fizikaprofesszor dolgozott ki és vezetett be a Harvard egyetemen 1991-ben. Ez egy olyan interaktív módszer, amely épít a hallgatók közötti kommunikációra és kihasználja a társtanítás lehetőségeit. Szerencsésen ötvözi a hagyományos frontális, a problémaalapú és a kooperatív tanítás elemeit. Elsősorban a fogalmi megértés elmélyítésére, fejlesztésére és ellenőrzésére alkalmas. Lépései a következők: 1. Kérdésfelvetés, 2. A hallgatók egyénileg válaszolnak a kérdésre (szavazás), 3. Az oktató értékeli a válaszok eloszlását, 4. A hallgatók egymással megbeszélnek a kérdést (egymás tanítása), 5. A hallgatók újra válaszolnak a kérdésre (szavazás), 6. A két szavazás eredményének bemutatása és megbeszélése, a helyes válasz kifejtése

Kidolgozása óta – az elmúlt negyedszázadban – számos tudományos igényű pedagógiai kísérletben vizsgálták a módszer egészének és egyes lépéseinek hatékonyságát, a tanulási eredményességre, a problémamegoldásra, a tantárgyi attitűdre, a lemorzsolódásra gyakorolt hatását. A vizsgálatok zöme a felsőoktatásban – és elsősorban fizika kurzusokon – történt, de találunk példákat középszintű oktatási, és más diszciplínákat (biológia, élettan, geográfia, informatika, kémia, angol) érintő alkalmazásokra is.

Ezek az eredmények azt mutatják, hogy a Mazur-féle „egymás tanítása” módszer eredményesen alkalmazható az egyetemi oktatásban. Szinte valamennyi tanulmányban arról számolnak be, hogy elősegíti a hallgatók fogalmi megértését, fejleszti a problémamegoldás szempontjából fontos tudástranszfert és pozitív irányba változtatja a tantárggyal kapcsolatos attitűdöket. A hallgatók többsége nem zárkózik el a módszer használatától, sőt inkább pozitívan viszonyul ahhoz.

Az eddigi szakirodalmi adatok alapján megállapítható, hogy a Mazur-féle „egymás tanítása” módszer egyik lépése sem hagyható el a módszer eredményességének csökkenése nélkül. Fontos a megfelelően megfogalmazott problémafelvetés. A probléma ne ismeretet, felidézést mérjen, hanem a tanultak megértését, méginkább alkalmazását. Kiderült, hogy mind a megoldás megértése, mind a metakogníció fejlesztése miatt nem hagyható el az, hogy rövid ideig a hallgatók maguk is elgondolkozzanak a problémán, és egyedül próbálják megválaszolni a kérdést. Nem ajánlott viszont az első szavazás eredményének bemutatása. A módszer akkor a leghatékonyabb, ha az első szavazás során a hallgatók 35-70%-a ad helyes választ. A társbeszélés alapvető fontosságú ebben a módszerben. Úgy tűnik, hogy az előzetesen kialakított, és egy kurzus során állandó összetételű csoport hatékonyabban tud dolgozni, mint az óráról órára változó, alkalmasként összeállt csoport. A társbeszélést kísérő tanári magyarázat tovább növeli a módszer hatékonyságát.

AZ ISKOLA SZERVEZETT TEREI - HOMAGE A JENEY LAJOS

Trencsényi László

Magyar Pedagógiai Társaság

A konferencia témájához igazodva az előadó a nevelés-oktatás hatékony (vagy éppen kontrahatékony) eszközeként értelmezi az iskolaépületet magát.

Az előadásban szó esik a szervezett terekről mint értékhordozóról, az épület, a tanterem, a kiszolgáló helyiségek rejtett tantervéről. A történeti vázlatban felvillan a tanterem hagyományos topográfiájának a templomot idéző szerkezete, majd a XIX. század végi „tudás várainak” mitikus kapuja, az „olajos padló – villanyvilágítás” hatása a petróleumlámpás-földespadlós falusi világában, a „szocreál” iskolák üzenetéről, a funkcionális („bauhausista”) modern világ „profán” karakteréről, az organikus építészet próbáiról.

Szó esik néhány sikeres és kudarcos kísérletről, amikor az építészet próbálta meghatározó területeivel modernizálni a pedagógiai folyamatokat (Kecel, Kunszentmiklós, Sarud, Csepel, Besenyőtelek, budapesti Városmajori Gimnázium, Lauder Iskola stb.).

Az előadás alkalmat keres arra, hogy Kiss Árpád egykori "csapattársa", Jeney Lajos Ybl-díjas iskolaépítész, szülővárosának, Biharnagybajomnak díszpolgára szellemi örökségére emlékeztessen. S szó esik kortársairól, Kiss Istvánról, Szrogh Györgyről, a világot járt építésztársakról, a művelődésszervezőkről, a földesi Szabó Irmáról, Krizsán Mihályról, a képzések szervezőjéről, a tragikus sorsú Vaikó Éváról, a toretikus Vészi Jánosról, a korán elveszített innovátorokról-pionirokról: így a sarudi Végh Mihályról, a mezőlaki Németh Istvánról, a csepeli Feith Bencéről és másokról.

Természetesen szó esik az integrált nevelési-kulturális intézmény utópiájáról. Az intézmények feletti tulajdonlás etatista restaurációja egy időre véget vetett ezen innovációknak. Az iskoláról alkotott neokonzervatív kép konzervatív tereket tart életben és hoz létre.

A biharnagybajomi születésű, Ybl-díjas, örök diák, Jeney Lajos kritikus szellemét, lobogását idézi fel az előadás.

GENERÁCIÓK ELVÁRÁSAINAK VÁLTOZÁSA A FELSŐOKTATÁSBAN

Üröginé Ács Anikó – Hegyi-Halmos Nóra

ELTE PPK

A felsőoktatás különböző generációk találkozásának színtere az oktatásban és a közösségi életben egyaránt. Nem ritkán három vagy esetleg négy generáció érintkezik egymással a tanítási vagy tanulási tevékenységek során, ezért különösen fontos a generációk eltérő jellemzőinek, elvárásainak ismerete, mind oktatói, mind hallgatói szemmel.

A mai generációs kutatók rámutatnak, hogy a generációkról való gondolkodás már inkább szociológiai megközelítés, melyre jellemző a globalitás, és a kulturális és társadalmi-gazdasági határok lebontása. Mannheim Károly a generációk kérdését a társadalmi szerkezet olyan elemének tekinti, amely az életkori rétegződéshez és életkori különbségekhez kötődik. Marc McCrindle és Emily Wolfinger azon személyek csoportját érti generáció alatt, akik ugyanabban a korszakban születtek, azonos életkorban és életszakaszban vannak és ennek következtében azonos technológia és tapasztalati élmények hatottak rájuk.

Az egyetemi képzésbe újonnan belépő Z generáció tagjai (az Y és az X generáció tagjaival ellentétben) már beleszülettek egy olyan dinamikusan változó szociokulturális környezetbe, ahol a digitális eszközök és alkalmazások azonnali problémamegoldást kínálnak számukra a hétköznapi életben és a tanulásban egyaránt. A tanárokat inkább mentorként tekintenek, az oktatás módszereiben és a számonkérésben is a változatosságot keresik.

A tradicionális tanítási és tanulási paradigma változóban van a felsőoktatásban. Kutatásunkban ennek a változásnak szeretnénk utánajárni, elsősorban a generációs elvárásokkal összefüggésben. Szeretnénk felmérni, hogy a felsőoktatásban lévő generációk között valóban különbözőek-e az elvárások, illetve mennyiben kapcsolódnak ezek az IKT eszközökhöz és online lehetőségekhez, amelyek egyre nagyobb teret nyernek az oktatás területén is (elearning, blended learning, MOOC). Továbbá vizsgálatunk tárgyát képezi, hogy az oktatók hogyan, milyen formában követik ezeket a változásokat a módszerek, az attitűd és az óraszervezés tekintetében.

Kutatási kérdéseink:

- Hogyan változnak a generációk együttműködési formái a tanítási és tanulási folyamatban?
- A hallgatók és az oktatók milyen oktatási módszereket/tanulási formákat tekintenek hatékonynak/eredményesnek a felsőoktatásban?
- Mitől válik a hallgató és az oktató számára élményszerűvé egy kurzus vagy óra?
- Az élményszerűség növeli-e a hatékonyságot?

A hallgatói oldal vizsgálatát online és offline kérdőíves módszerrel tervezzük, az oktatói vélemények vizsgálatára fókuszcsoportos interjú keretében kerül sor.

**A KÖRNYEZETI NEVELÉS AKTUALIZÁLÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI,
KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ ERDEI ISKOLAI PROGRAMOK
PEDAGÓGIAI HATÉKONYSÁGÁNAK VIZSGÁLATÁRA**

Varga Pálné

Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

A természettudományos tárgyak oktatásának válsága számos vitát, kutatást, és publikációt indukált. Gimnáziumi pedagógusként tett megfigyeléseim alapján ennek egyik oka a diákok személyes tapasztalatainak, önálló megfigyeléseinek hiánya. Az általam tanított tantárgyak, a földrajz és a biológia szintetizáló tudományok. Ismereteik akkor válnak a diákok tudásanyagának maradandó részeivé, ha életszerű helyzetekben, saját tapasztalataik alapján tesznek szert rájuk. Napjainkban a gyerekek életformájává vált az internet használata és a digitális térben történő mozgás. Mindez a személyiségfejlődésükre, egészségi állapotuk alakulására is rányomja a bélyegét, és felveti az egyensúly megteremtésének igényét a köznevelési rendszer felé.

A felsorolt problémák egyik megoldási lehetősége a hazai szakirodalom alapján alátámasztva, az erdei iskolai programok alkalmazása a gyakorlatban. (Hortobágyi, 1993) (Lehoczky, 1999)

A társadalmi környezet változásai, a technika hétköznapi életet átszövő térnyerése, a munka világának átalakulása olyan feladatokkal szembesítik az egyént, amelyek megoldásához az iskolarendszernek válaszokat kell adni, és a kompetencia-alapú oktatás egy lehetséges válasz. Előadásomban megvizsgálom a magyar és nemzetközi szakirodalom alapján a környezeti és kulcskompetenciák megjelenését a fenntarthatóságra nevelésben.

Doktori iskolai kutatásomban erdei iskolai programok pedagógiai hatékonyságának összehasonlítását végzem. A kutatás jelenlegi stádiumában az általános iskolai korosztálynak készített különböző fenntartású, minősített erdei iskolai programokat hasonlítom össze pedagógiai céljaik és módszertani diverzitásuk alapján. (N=15, ahol a nemzeti parkok, erdészetek és egyéb fenntartású erdei iskolák programjaiból vizsgálók 5-5 típust.) A dokumentumelemzés során vizsgálom a fenntarthatóságra nevelés tartalmának megjelenését, és módszereinek kimutathatóságát.

Az Eszterházy Károly Egyetem Gyakorlóiskolája 2006. óta szervez erdei iskolát tanulói számára. Két programot készítettek az érdeklődő diákok számára a vulkáni működés, valamint a fenntarthatóság témakörében. A teljes általános iskolai korosztály számára dolgozták ki, folyamatosan fejlesztik és korszerűsítik. Az elemzés során megvizsgáltam a nevelési célok, tartalmi követelmények, pedagógiai célok, munkaformák és tanulási módszerek megjelenését a modulokban. Mindezt összehasonlítom a Bükk Nemzeti Park erdei iskolai anyagával. Előadásomban az elemzés módszerét és eredményeit szeretném bemutatni. Összehasonlítom az egyes évfolyamok programjának rendszerét, egymásra épülését és bővülését, módszertani diverzitásukat. A programok tipizálása mellett a rendelkezésre álló időkeret felosztását, az elméleti és gyakorlati foglalkozások arányát is megvizsgálom. Az elemzés eredményeképpen felmerülő javaslatok a programok további bővítését teszik lehetővé. A sokrétű vizsgálat kirajszolja a fejlesztési irányokat és a környezeti nevelés problémaérzékenységét fokozva segíti annak folyamatos aktualizálását.

ELÉRHETŐSÉGEK

<i>Ács-Bíró Adrienn</i>	<i>acs.adri001@gmail.com</i>
<i>Aranyi Fruzsina</i>	<i>aranyifr@gmail.com</i>
<i>Bacsikai Katinka</i>	<i>bacsikai.katinka@arts.unideb.hu</i>
<i>Balázs Dóra</i>	<i>balazsdora94@gmail.com</i>
<i>Barna Márta</i>	<i>barna.martha@gmail.com</i>
<i>Barnucz Nóra</i>	<i>barnucz.nora@gmail.com</i>
<i>Bozsó Renáta</i>	<i>brenata@jgypk.szte.hu</i>
<i>Brezsnyánszky László</i>	<i>brezsl@gmail.com</i>
<i>Buda András</i>	<i>buda.andras@arts.unideb.hu</i>
<i>Buda Mariann</i>	<i>buda.mariann@arts.unideb.hu</i>
<i>Czeto Krisztina</i>	<i>czeto.krisztina@ppk.elte.hu</i>
<i>Czékmán Balázs</i>	<i>balazs.czekman@gmail.com</i>
<i>Csejöszi Mibály</i>	<i>csejosziki@gmail.com</i>
<i>Csillik Olga</i>	<i>olga.csillik@uni-corvinus.hu</i>
<i>Dankó-Herczegh Judit</i>	<i>herczegh.judit@arts.unideb.hu</i>
<i>Daruka Magdolna</i>	<i>magdolna.daruka@uni-corvinus.hu</i>
<i>Dombi Mária Adrienn</i>	<i>mdombi@jgypk.u-szeged.hu</i>
<i>Engler Ágnes</i>	<i>engler.agnes@arts.unideb.hu</i>
<i>Erdei Gábor</i>	<i>erdei.gabor@arts.unideb.hu</i>
<i>Fáyné Dombi Alice</i>	<i>dalice@jgypk.u-szeged.hu</i>
<i>Fehér Virág</i>	<i>whiteflower1994@gmail.com</i>
<i>Fenyő Imre</i>	<i>fenyoimre@gmail.com</i>
<i>Fodor Zoltán</i>	<i>zoltan.fodor.0708@gmail.com</i>
<i>Forrai Judit</i>	<i>forraijud@gmail.com</i>
<i>Hegyi-Halmos Nóra</i>	<i>hegyi.balmoz@ppk.elte.hu</i>
<i>Holik Ildikó</i>	<i>holik.ildiko@tmpk.uni-obuda.hu</i>
<i>Hudra Árpád István</i>	<i>budir@t-online.hu</i>
<i>Janurikné Soltész Erika</i>	<i>j.soltesz.erika@gmail.com</i>
<i>Juhász Erika</i>	<i>juhasz.erika@arts.unideb.hu</i>
<i>Karikó Sándor</i>	<i>bacon@jgypk.u-szeged.hu</i>

X. KISS ÁRPÁD EMLÉKKONFERENCIA

<i>Kattein-Pornói Rita</i>	<i>pornoirita@gmail.com</i>
<i>Kenyeres Attila</i>	<i>kenyeres.attila@arts.unideb.hu</i>
<i>Kerekes Beatrix</i>	<i>beatrix0203@gmail.com</i>
<i>Kézi Erzsébet</i>	<i>kezi.erzsebet@t-online.hu</i>
<i>Kiss Endre</i>	<i>andkiss@hu.inter.net</i>
<i>Kissné Rusvai Julianna</i>	<i>rusvai.julianna@nye.hu</i>
<i>Kis-Tóth Lajos</i>	<i>kis-toth.lajos@uni-eszterhazy.hu</i>
<i>Kovács Cintia</i>	<i>kcintia91@gmail.com</i>
<i>Kovácsné Duró Andrea</i>	<i>duro.andrea@gmail.com</i>
<i>Kristóf Zsolt</i>	<i>kristof.zsolt@fob.unideb.hu</i>
<i>Ladnai Attiláné</i>	<i>szerencsesanita5@gmail.com</i>
<i>Lányi Gusztáv</i>	<i>lanyi-gusztav@freemail.hu</i>
<i>Madarász Tibor</i>	<i>madarasz.tibor78@gmail.com</i>
<i>Millei Ilona</i>	<i>millei66@gmail.com</i>
<i>Molnár György</i>	<i>molnar.gy@eik.bme.hu</i>
<i>Morva Péter</i>	<i>morvapeterphd@gmail.com</i>
<i>Námesztovszki Zsolt</i>	<i>zsolt.namesztovszki@magister.uns.ac.rs</i>
<i>Nemes Magdolna</i>	<i>nemesm@ped.unideb.hu</i>
<i>Németh Nóra Veronika</i>	<i>nemeth.nora@arts.unideb.hu</i>
<i>Novák Géza Máté</i>	<i>novak.geza@barcsi.elte.hu</i>
<i>Ollé János</i>	<i>olle.janos@uni-eszterhazy.hu</i>
<i>Polónyi István</i>	<i>istvan.polonyi@arts.unideb.hu</i>
<i>Pornói Imre</i>	<i>porimrit@t-online.hu</i>
<i>Pusztai Gabriella</i>	<i>gabriela.pusztai@gmail.com</i>
<i>Racsko Réka</i>	<i>racsko.reka@uni-eszterhazy.hu</i>
<i>Rébay Magdolna</i>	<i>rebay@ella.hu</i>
<i>Salamon Anikó</i>	<i>aniko@bgszc.hu</i>
<i>Salát Magdolna</i>	<i>salat.magdolna@gmail.com</i>
<i>Sanda István Dániel</i>	<i>sanda.daniel@tmpk.uni-obuda.hu</i>
<i>Sápiné Bényei Rita</i>	<i>sbrrr@hotmail.com</i>
<i>Schlachter Gabriella</i>	<i>sgabriella0326@gmail.com</i>

X. KISS ÁRPÁD EMLÉKKONFERENCIA

<i>Stark Gabriella Mária</i>	<i>ngabriella77@gmail.com</i>
<i>Szabó József</i>	<i>szabo.jozsef57@gmail.com</i>
<i>Szemerszki Marianna</i>	<i>szemerszki.marianna@ofi.hu</i>
<i>Szűcs Tímea</i>	<i>szucstimea77@gmail.com</i>
<i>Takács-Miklósi Márta</i>	<i>mmiklosi79@yahoo.com</i>
<i>Thun Éva</i>	<i>thun.eva@gmail.com</i>
<i>Tordai Zita</i>	<i>tordai.zita@tmpk.uni-obuda.hu</i>
<i>Tóth Zoltán</i>	<i>tothzoltandr@gmail.com</i>
<i>Trencsényi László</i>	<i>trenyo@index.hu</i>
<i>Üröginé Ács Anikó</i>	<i>acs.aniko@ppk.elte.hu</i>
<i>Varga Pálné</i>	<i>akeragrav648@gmail.com</i>